

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE
STÍŽNOST PRO PORUŠENÍ ZÁKONA

Bc. Šimon Párecký

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Šimon PÁRECKÝ**
Osobní číslo: **R19M0292P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Stížnost pro porušení zákona**
Zadávající katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

- I.** Stížnost pro porušení zákona – historický vývoj, pojem, zákonná charakteristika
- II.** Aplikace – postup Ministerstva spravedlnosti, postup státního zastupitelství, rozhodovací praxe soudů za nouzového stavu
- III.** Rekodifikace trestního řádu – mimořádné opravné prostředky po rekodifikaci, stížnost pro porušení zákona v jiných státech
- IV.** Shrnutí a závěry

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- VISINGER, Radek. Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních. Praha: Wolterst Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5.
- ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
- ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
- DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.
- DRAŠTÍK, Antonín. Trestní řád: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.
- Šámal, P.: Opravné prostředky v trestním řízení – Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999, ISBN 80-717-9249-7.
- JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0.
- JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní: podle stavu k ... Praha: Leges, 2010-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-550-0.
- ŠÁMAL, Pavel. Opravné prostředky v trestním řízení: stížnost pro porušení zákona : obnova řízení. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7.
- MALÝ, Karel. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Petr Škvain, Ph.D.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **31. ledna 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 31. července 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci na téma *Stížnost pro porušení zákona* vypracoval samostatně a použil přitom jen uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 26. března 2024

Bc. Šimon Párecký

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu diplomové práce panu JUDr. Petru Škvainovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a za jeho ochotu vést mé individuální téma věnované stížnosti pro porušení zákona, o které je v této práci pojednáváno.

Rád bych poděkoval své skvělé rodině, která mě po dobu mého studia podporovala, a právě díky nim se mohu věnovat tomu, co mě baví a naplňuje.

Obsah

Úvod.....	1
1 Stížnost pro porušení zákona	4
1.1 Pojem a zákonná charakteristika.....	5
1.2 Historický vývoj.....	7
1.2.1 V dobách od 16. do 17. století.....	7
1.2.2 V dobách 18. století	8
1.2.3 Trestní řády z let 1850 a 1873	10
1.2.4 Stížnost pro porušení zákona v komunistickém Československu ...	13
1.2.5 Trestní řád z roku 1961 – současnost.....	14
2 Stížnost pro porušení zákona v aplikační praxi	22
2.1 COVID-19 a stížnost pro porušení zákona.....	23
2.1.1 Obecné stanovisko ministryně spravedlnosti	23
2.1.2 Klíčové rozhodnutí Nejvyššího soudu	27
2.1.3 Stížnost pro porušení zákona a COVID-19 z pohledu statistiky	29
2.2 Judikatura týkající se stížnosti pro porušení zákona	30
2.2.1 Dohoda o vině a trestu.....	30
2.2.2 Usnesení o dočasném odložení trestního stíhání	33
3 Rekodifikace trestního řádu.....	35
3.1 Komise pro nový trestní řád a její teze.....	35
3.1.1 (Mimořádné) opravné prostředky v návrhu nového trestního řádu ..	37
3.1.2 Argumentace pro zrušení stížnosti.....	39
3.1.3 Argumentace pro ponechání stížnosti	44
4 Stížnost pro porušení zákona v jiných státech.....	48
4.1 Slovensko.....	49
4.2 Polsko	51
4.3 Německo.....	52
4.4 Francie.....	54
4.5 Anglie a Wales.....	56
4.6 Kanada.....	57
4.6.1 Velká novelizace kanadské „stížnosti pro porušení zákona“	60
4.7 Shrnutí	60
5 Shrnutí a hodnocení.....	63
Závěr.....	66

Seznam použitých zdrojů.....	68
Komentáře, monografie, sborníky, učebnice	68
Právní předpisy, důvodové zprávy a judikatura	69
Odborné články	71
Ostatní zdroje	72
Seznam příloh	76
Graf č. 1.....	76
Graf č. 2.....	77
Resumé	78

Úvod

Opravné řízení je jedním z nejpodstatnějších pilířů celého systému trestního řízení, neboť právě díky němu dochází k ochraně práv občanů před následky nesprávných či nezákonných rozhodnutí, nápravy předmětných nesprávných rozhodnutí a konečně i zajišťování jednotného výkladu zákona. Lze totiž konstatovat, že i přes sebelepší právní předpisy nebo důsledný a pečlivý postup orgánů činných v trestním řízení se stále jedná o činnost lidí, která nebyla, není a nikdy nebude stoprocentně dokonalá. Opravné řízení má za cíl tyto omyly a chyby napravit a zaručovat tak občanům co nejspravedlivější rozhodování.

Stížnost pro porušení zákona jako jeden z mimořádných opravných prostředků umožňuje nápravu pochybení a nesprávných rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení, která nabyla právní moci. Z tohoto důvodu je princip, kdy pravomocné rozhodnutí má být nezvratné, nezměnitelné a vykonatelné, narušen. Jedná se tedy o výjimku, která zajišťuje správný a spravedlivý průběh trestního řízení a i díky ní systém zaručuje svým občanům, co nejvyšší právní jistotu, že jejich případ bude posouzen správně a spravedlivě.

Tato práce si klade za cíl analyzovat současné postavení a využití stížnosti pro porušení zákona, neboť jak bude dále uvedeno, v současném znění návrhu nového trestního řádu se s tímto mimořádným opravným prostředkem nepočítá. V práci bude tedy tento institut podroben analýze, je-li za současného stavu efektivně schopen plnit jeho účel, tedy nápravu nesprávných či dokonce nezákonných rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení. Dále je podroben srovnání s podobnými a obdobnými opravnými prostředky, které jsou využívány v cizích státech. Práce tak má kriticky zhodnotit smysl tohoto institutu v trestním řízení a taktéž by měla přispět do širší diskuze nad jeho případnou budoucí podobou či modifikací.

Práce je členěna do čtyř částí, které jsou tvořeny kapitolami a podkapitolami. První část je věnována historickému vývoji stížnosti pro porušení zákona až do současné doby. Samotný institut stížnosti pro porušení zákona byl zaveden až v polovině 19. století (proto do této doby bylo zapotřebí vyhledat, co nejpodobnější opravné prostředky, tj. postupem *per analogiam*) a se

značnými úpravami je stále jedním ze tří mimořádných opravných prostředků v novodobém trestním řízení. Pozornost je taktéž věnována nejaktuálnějším novelizacím, kterými trestní řád prošel a které souvisí právě se stížnostmi pro porušení zákona.

Druhá část práce je věnována rozboru vybrané judikatury Nejvyššího soudu, která v posledních letech reagovala zejména na aktuální výzvy týkající se trestního práva stran novelizací trestněprocesního předpisu či na dosud neřešenou problematiku vzniklou v souvislosti s pandemií COVID-19. V práci se zaměřuji na rozhodování soudů v souvislosti s vyhlášeným nouzovým stavem spojeným s onemocněním COVID-19. Významným prvkem mé práce je analýza a interpretace klíčového rozhodnutí Nejvyššího soudu souvisejícího s ukládáním trestů v době vyhlášeného nouzového stavu zejména v kontextu kvalifikované podstaty trestného činu krádeže. Zároveň se ve své práci věnuji obecnému stanovisku ministryně spravedlnosti, které upravilo postup při podávání stížností pro porušení zákona. Využití tohoto mimořádného opravného prostředku totiž sloužilo jako jediný možný opravný prostředek k nápravě nezákonných rozhodnutí uložených v souvislosti tzv. covidových krádeží. Součástí mé práce jsou také statistické údaje, které podrobně analyzují množství podaných a odmítnutých podnětů souvisejících s touto problematikou. Tato statistika přináší komplexní pohled na rozsah využití stížnosti, která dosud nebyla komplexně podrobena bližšímu zkoumání.

V současné době sledujeme také diskuzi o podobě nového trestního řádu, kterou analyzuji a podrobuji kritice v části třetí této práce. Zejména odborná veřejnost zkoumá, jaké mohou být dopady těchto změn na stížnost pro porušení zákona a na další mimořádné opravné prostředky. Někteří z řad odborné veřejnosti rekonfiguraci v plném rozsahu podporují, jiní představitelé justice a advokacie ji podporují s výhradami, další z řad Ministerstva spravedlnosti zabývajícího se právě stížnostmi pro porušení zákona či obvinění, kterým tento institut zajišťuje odborný přezkum v jejich trestní věci, jsou zásadně proti. Tyto názory jsou v práci taktéž uvedeny a podrobeny analýze a komentáři.

Závěrečná čtvrtá část práce se zabývá srovnáním tohoto mimořádného opravného prostředku s vybranými zahraničními právními úpravami, a to nejen z perspektivy kontinentální právní úpravy, ale i v rámci angloamerického

právního systému. Učiněná zjištění by měla přispět k lepšímu pochopení potřebnosti či nepotřebnosti zakotvení tohoto mimořádného opravného prostředku v trestním řízení a současně obohatit diskuzi o fungování mimořádných opravných prostředků ve světle různorodých právních tradic.

Po shora uvedeném lze shrnout, že práce sleduje vývoj stížnosti pro porušení zákona jako mimořádného opravného prostředku, její zákonné charakteristiky a zhodnocení její současné využitelnosti v aplikační praxi, dále analyzuje dopady ve světle probíhající rekodifikace trestního řádu, která se stížností pro porušení zákona nepočítá, taktéž dochází ke komplexní komparaci s jinými státy. Práce analyzuje pozitiva i úskalí tohoto institutu, která jsem nashromáždil během veřejných diskusních seminářů týkajících se právě rekodifikace trestního řádu konaných v roce 2023 na půdě Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Již zmíněná komparace má za cíl otevřít diskuzi odborné veřejnosti stran tohoto mimořádného opravného prostředku a taktéž může sloužit k inspiraci pro jeho případnou modifikaci v novém trestním řádu.

K vypracování práce jsem použil metody empirické, analytické a komparativní. Kromě řádně odcitované literatury, judikatury a dalších dokumentů vycházím ze svých zkušeností načerpaných v pozici odborného referenta na Ministerstvu spravedlnosti. Díky analytické metodě jsem provedl analýzu relevantních právních úprav a odborné literatury. Část čtvrtá této práce stojí zejména na metodě srovnávací (komparativní), kdy vzhledem k jedinečnosti institutu stížnosti pro porušení zákona v českém právním řádu bylo srovnání prováděno *per analogiam*.

1 Stížnost pro porušení zákona

Jak již bylo v úvodu zmíněno zajišťování a zvyšování záruk na spravedlivý a správný průběh trestního řízení je účelem opravného řízení. Avšak v rámci opravného řízení zahajují proces až opravné prostředky, což jsou procesní úkony, díky nimž má být nesprávné rozhodnutí podrobena důkladnému přezkumu.¹ Mezi tyto prostředky řadíme stížnost, odvolání, odpor, dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnovu řízení. Odborná literatura² opravné prostředky dále dělí na řádné a mimořádné. Mezi řádné opravné prostředky patří stížnost, odvolání a odpor. Jejich společným znakem je skutečnost, že je lze podat proti nepravomocnému rozhodnutí. Mimořádné opravné prostředky směřují proti rozhodnutí, které již nabylo právní moci. Literatura sem řadí dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnovu řízení.³

Stížnost pro porušení zákona představuje mimořádný opravný prostředek, jenž je zaměřen pouze na pravomocná rozhodnutí soudu nebo státního zástupce. Účelem stížnosti pro porušení zákona je napravit právní nedostatky pravomocných rozhodnutí nebo odstranit vadný průběh řízení, který předcházel pravomocnému rozhodnutí.⁴ Tento mimořádný opravný prostředek může být využit k nápravě skutkových nedostatků rozhodnutí pouze v případě, že jsou způsobeny vadným právním hodnocením nebo chybným postupem v řízení. V opačném případě by případné změny ve zjištěních týkajících se skutkových okolností vyžadovaly podání žádosti o obnovu řízení, což je další mimořádný opravný prostředek, jak již bylo zmíněno výše.⁵

¹ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan a KUČHTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4; s. 782.

² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 9. 2023*. 7., aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2023. ISBN 978-80-7502-687-3; FENYK, Jaroslav; GŘIVNA, Tomáš a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8; ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan a KUČHTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4.

³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 9. 2023*. 7., aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2023. ISBN 978-80-7502-687-3; s. 671.

⁴ FENYK, Jaroslav; GŘIVNA, Tomáš a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8; s. 714.

⁵ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan a KUČHTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4; s. 866.

1.1 Pojem a zákonná charakteristika

Centralizovaný, devolutivní, mimořádný prostředek s fakultativní povahou, tak lze definovat stížnost pro porušení zákona, která je v zákoně č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen „trestní řád“) zakotvena v § 266 a násl.

Centralizovanou povahu a devolutivní účinek má z toho důvodu, že se stížnost podává k Nejvyššímu soudu a jen ten je oprávněn o ní rozhodovat. Činí tak zpravidla ve tříčlenných senátech, které rozhodují taktéž o dovoláních⁶ (v souvislosti s obsazením Nejvyššího soudu lze zmínit taktéž devítičlenný velký senát trestního kolegia, který rozhoduje pouze z důvodu postoupení věci senátem Nejvyššího soudu, a to proto, že při svém rozhodování došel k právnímu názoru odlišnému od právního názoru vyjádřeného v kterémkoli předešlém rozhodnutí Nejvyššího soudu).⁷

Stížnost pro porušení zákona představuje jednu z trojice mimořádných opravných prostředků v trestních záležitostech, spolu s obnovou řízení a dovoláním. Tato stížnost vždy cílí na pravomocné rozhodnutí soudu nebo státního zástupce.⁸

Fakultativnost je charakterizována tím, že pouze ministr spravedlnosti je jedinou osobou oprávněnou podat stížnost pro porušení zákona. Tento postup je odůvodněn snahou o využití tohoto mimořádného opraveného prostředku pouze v případech s větším právním významem, aby byla zachována právní moc rozhodnutí, neboť v případě prolomení právní moci rozhodnutí je narušena stabilita konečného rozhodnutí soudu či státního zástupce. Ministr spravedlnosti má možnost, nikoliv však povinnost podat stížnost pro porušení zákona; toto podání zcela závisí na jeho uvážení.⁹ Zákon tak naznačuje, že stížnost by měla být použita pouze v případech, kdy je to nezbytné pro dosažení jednoho ze dvou

⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. v Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3302–3303; srov. § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů.

⁷ NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY. O Nejvyšším soudu. NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY. *Nsoud.cz* [online]. 2018 [cit. 2024-03-06]. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/Edit/ONEjvyssimsoudu~Obecneinformace?Open&area=O%20Nejvy%C5%A1%C5%A1%C3%ADm%20soudu&grp=Obecn%C3%A9%20informace&lng=

⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3296–3297.

⁹ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan a KUČTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4; s. 866-867.

hlavních cílů: buď k nápravě vadného rozhodnutí, pokud se jedná o zásadní a podstatné nedostatky ve prospěch dodržení zákonnosti, nebo k usměrnění soudní praxe.¹⁰ K tomu někteří autoři komentářů doplňují, že stížností pro porušení zákona je třeba zajistit v konkrétním případě nápravu chybějících kroků soudu nebo státního zástupce, což znamená nahradit nezákonné rozhodnutí takovým, které je v souladu se zákony a vydáno v rámci řádného postupu řízení. Tato náprava je vždy zaměřena na obhajobu obviněného (*favor defensionis*).¹¹

V případě, že Nejvyšší soud shledá, že byl porušen zákon, vysloví se rozsudkem, že zákon porušen byl. Jedná se tedy o kasační zásah dle ust. § 268 odst. 2 trestního řádu, který představuje zásah do právní moci rozhodnutí a narušuje stabilitu konečného a vykonatelného rozhodnutí soudu a státního zástupce, v některých případech i již vykonaného. V rámci podávání stížnosti pro porušení zákona je upřednostňován zájem na zákonnosti rozhodnutí a postupu řízení před zájmem na stabilitě a nezměnitelnosti pravomocného rozhodnutí. To však platí pouze v případě zásadních a podstatných vad, které by negovaly platnost napadeného rozhodnutí, a pokud trvání na jeho právní moci by ohrožovalo zákonné a spravedlivé rozhodování.¹² Využití mimořádných opravných prostředků znamená prodlužování řízení a zásah do principu nezměnitelnosti rozhodnutí s právní mocí, a proto je adekvátní pouze v případě výjimečných důvodů.¹³ Prohlášení rozhodnutí za neplatné kvůli chybným skutkovým zjištěním je možné jen v ojedinělých případech, kdy existuje extrémní rozpor mezi zjištěnými fakty a následnými právními závěry, které nelze vyvodit z důkazů žádným logickým způsobem.¹⁴

¹⁰ FENYK, Jaroslav; GRIVNA, Tomáš a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8; s. 716.

¹¹ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, k § 266 odst. 1 bod 1.

¹² FENYK, Jaroslav; GRIVNA, Tomáš a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8; s. 715.

¹³ ŠAMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3297.

¹⁴ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, k § 266 odst. 1 bod 5.

1.2 Historický vývoj

Stížnost pro porušení zákona, tak jak jí známe v dnešním slova smyslu, v historických právních pramenech nenajdeme. Je potřeba tento mimořádný opravný prostředek dovodit z jiných institutů, které plnily funkci nápravných prostředků vadných trestních rozhodnutí. Ty však neznamenaly automatickou záruku nápravy, ale jednalo se spíše o výjimečné a svrchované rozhodnutí panovníka.¹⁵

1.2.1 V dobách od 16. do 17. století

Jak již bylo zmíněno výše, nápravu vadných rozhodnutí měl ve svých rukách jen a pouze panovník/kníže, který rozhodnutí vydané knížecím soudem mohl svým zásahem napravit pouze na žádost jedné z účastnických stran. Jednalo se tedy o jakýsi centralizovaný mimořádný opravný prostředek, který nebyl žádným způsobem zakotven v právním řádu a současně vykazoval znaky milosti.¹⁶

S přechodem z feudálního uspořádání státu na stavovské došlo taktéž ke změně vykonavatelů soudní jurisdikce. Ta se z rukou panovníka přesunula na šlechtu.¹⁷ V tomto období nedocházelo k rozlišení mezi trestním a civilním řízením. Bylo tomu tak z toho důvodu, že trestní proces se započínal soukromou žalobou a nikoli obžalobou ze strany veřejné moci.¹⁸

Až s dobou feudální rozdrobenosti došlo k zavedení odvolání, které mohlo případně směřovat proti rozhodnutí rychtáře nebo městské rady. V polovině šestnáctého století byla zřízena Rada nad apelacemi (dále jen „Rada“), které fungovala jakožto odvolací orgán proti rozhodnutím městských soudů, městských soudů moravských, knížecích soudů slezských a hornolužického zemského soudu.

¹⁵ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 13.

¹⁶ MALÝ, Karel: *K historickému vývoji nápravy vadných rozhodnutí v našem právu*. In: *Problémy dějin a teorie státu a práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 11.

¹⁷ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 13.

¹⁸ MALÝ, Karel: *K historickému vývoji nápravy vadných rozhodnutí v našem právu*. In: *Problémy dějin a teorie státu a práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 12.

Rada se skládala z profesionálních soudců.¹⁹ Co se týče předmětu dovolání, ten mohl mít jak hmotněprávní, tak procesní povahu. Odsouzený tak mohl brojit jak proti samotnému rozhodnutí o vině a o trestu, tak například proti otázce dokazování (rozhodnutí o uložení tortury), zajištění osob (rozhodnutí o uvalení vazby) atd.²⁰ Vedle této možnosti apelace byla stále možnost revize rozhodnutí panovníkem, který si tuto výsadu díky své svrchovanosti ponechal a tato revize fungovala jako jakýsi mimořádný opravný prostředek. Revize rozhodnutí panovníkem nebyla nijak omezena, tudíž mohl zasáhnout do rozhodnutí soud prvního stupně stejně tak jako do rozhodnutí soudu apelačního.²¹

Roku 1627 vešlo v účinnosti Obnovené zřízení zemské, které zasadilo do trestního řízení zásadu oficiality a současně tzv. revizi, která sloužila jako právní nástroj k ochraně zákonnosti a spravedlnosti. Obnovené zřízení zemské mělo za cíl upevnit moc absolutistického panovníka a oslabit vliv šlechty na průběh a výsledky soudního řízení. K samotné revizi lze zmínit, že strany trestního řízení mohly rozhodnutí napadnout pro nesprávnost či zmatečnost. Žádost o revizi však neposuzoval sám panovník, ale česká dvorská kancelář.²² Jednalo se tedy o devolutivní a suspenzivní opravný prostředek.²³

1.2.2 V dobách 18. století

Výše zmíněná revize byla nahrazena v Josefinském hrdelním řádu z roku 1707 odvoláním (apelací) či tzv. provokací (*provocatio*). Odsouzený mohl provokaci podat proti rozhodnutím všech soudů na nižším stupni. K obměně těchto apelačních prostředků došlo zanedlouho v hrdelním řádu Marie Terezie (*Constitutio Criminalis Theresiana*) roku 1768, a to tzv. rekurzem k panovníkovi. Velmi významný pokrok však přinesl Všeobecný zákon o zločinech a jejich

¹⁹ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 13.

²⁰ MALÝ, Karel: *K historickému vývoji nápravy vadných rozhodnutí v našem právu*. In: *Problémy dějin a teorie státu a práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 14.

²¹ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení: stížnost pro porušení zákona : obnova řízení*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7, s. 36.

²² MALÝ, Karel: *K historickému vývoji nápravy vadných rozhodnutí v našem právu*. In: *Problémy dějin a teorie státu a práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 17.

²³ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 14.

trestání (*Josephina*) z roku 1787 vydaný císařem Josefem II.²⁴ I přes zachování rekuru byl tento řádný opravný prostředek odlišný od svého předchůdce z *Constitutio Criminalis Theresiana*. Řízení probíhalo výlučně písemnou formou a mohl být podán ve lhůtě 8 dnů od vyhlášení rozsudku. Aktivní legitimací byl nadán jak sám odsouzený, tak jeho nejbližší příbuzenstvo, manželka, poručník či v případě, že se jednalo o poddaného, mohla rekurz podat jeho vrchnost. Nahlížení do vyšetřovacích spisů nebylo možné. Důvody pro podání rekuru byly tři²⁵:

- a) Prvním bylo tvrzení odsouzeného, že celé obvinění a vyšetření bylo provedeno neprávem.
- b) Dále mohlo být namítáno, že během vyšetřování nebyly zjištěny dostatečné důvody pro to, aby mohl být vynesena odsuzující rozsudek.
- c) Taktéž mohl odsouzený namítat, že uložený trest je vzhledem k jeho zločinu přísnější než v takovém případě zákon zamýšlel.

Rekurz byl následně postoupen soudu vyššího stupně spolu se všemi souvisejícími materiály. Soud mohl připojit k postoupenému rekuru své vyjádření, kde mohl odůvodnit, z jakého důvodu by mělo dojít k jeho zamítnutí. Z tohoto vyplývá, že se jednalo o opravný prostředek s devolutivním účinkem. Soud vyššího stupně měl tři možnosti jak se rekurem vypořádat. Tím prvním bylo zamítnutí rekuru bez dalšího, anebo mohl odsouzenému zmírnit trest. Taktéž mohlo dojít k situaci, kdy soud vyššího stupně dospěl k závěru, že předchozí řízení bylo natolik zatíženo právními vady, že řízení zrušil a odsouzenému přiznal nárok na odškodnění.²⁶ *Josephina* současně komplexně upravila obnovu vyšetřování, jež bylo považováno za mimořádný opravný prostředek, který napravoval skutkové vady rozhodnutí.

Za nejvýznamnější trestní kodex té doby je považován Trestní zákon o zločinech a těžkých policejních přestupcích z roku 1803. Co se týče opravných prostředků, nedošlo k žádné podstatné změně, která by měnila dosavadní praxi.

²⁴ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 17.

²⁵ ŠOLLE, Václav. *Trestní soudnictví předbřeznové v českých zemích*. In: Sborník archivních prací archivu ministerstva vnitra. Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra, 12, č. 1/1962, s. 117.

²⁶ ŠOLLE, Václav. *Trestní soudnictví předbřeznové v českých zemích*. In: Sborník archivních prací archivu ministerstva vnitra. Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra, 12, č. 1/1962, s. 117.

Závěrem lze shrnout, že z výše uvedeného je patrné, že opravný prostředek jako byla revize či rekurz byl uskutečňován na principu revize. Jediný institut, který bychom mohli považovat za mimořádný opravný prostředek, jest obnova vyšetřování z trestního zákona Josefa II.

1.2.3 Trestní řády z let 1850 a 1873

Revoluční rok 1848 v rakouské monarchii přinesl pro trestní justici možnosti k reformám. Došlo tak například k vydání prozatímního trestního řádu²⁷, zákona o státním zastupitelství²⁸, dále došlo k zavedení zásady obžalovací, která nahradila dosavadní zásadu inkviziční a trestní právo bylo rozděleno na hmotné a procesní.²⁹

Trestní řád z roku 1850 obsahoval řádné i mimořádné opravné prostředky, které působily na nápravu nezákonných rozhodnutí. Mezi řádné opravné prostředky lze zařadit zmateční stížnost pro zachování zákona, kterou mohl podat proti pravomocnému rozhodnutí generální prokurátor a o této stížnosti mohl rozhodnout pouze Nejvyšší soudní a kasační dvůr. Lze souhlasit s Radkem Visingerem v tom, že institut zmateční stížnosti pro zachování zákona úzce souvisí se současnou stížností pro porušení zákona, a to například proto, že aktivní legitimací k jejímu podání byl nadán generální prokurátor (dnes ministr spravedlnosti), směřovala proti konečnému pravomocnému rozhodnutí (dnes tomu není jinak) a výlučně o ní rozhodoval Nejvyšší soudní a kasační dvůr (po vzniku Československé republiky Nejvyšší soud a dnes Nejvyšší soud).³⁰ V prakticky totožné podobě byla právní úprava opravných prostředků přenesena do Glaserova trestního řádu z roku 1873.

Pro pochopení a ukotvení v historické souvislosti je zapotřebí do většího detailu analyzovat dva mimořádné prostředky, které byly zakotveny právě v trestním řádu č. 119/1873 ř. z. (taktéž znám jako Rakouský trestní řád nebo Glaserův trestní řád).

²⁷ Císařský patent ze dne 17. 1. 1850, č. 25/1850 ř. z.

²⁸ Císařský patent ze dne 10. 7. 1850, č. 266/1850 ř. z.

²⁹ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 19.

³⁰ Tamtéž, s. 19.

Prvním z nich je právě zmateční stížnost pro zachování zákona, která by se dala považovat za vzdáleného předka současné stížnosti pro porušení zákona. Tento institut byl převzat z francouzského *Code de procédure pénale* z roku 1810.³¹ Současná francouzská právní úprava již neobsahuje takovýto institut, avšak jemu podobný, a tím je *pourvoi en révision* neboli obnova řízení (více viz kapitola 4.4 Francie této práce). Zmateční stížnost pro zachování zákona měla sloužit proti právním omylům soudu a dále měla směřovat k tomu, aby Nejvyšší soud vyslovil, že byl porušen zákon. Stížnost mohla být použita pouze v případě, že byl zákon nesprávně vyložen, přímo porušen či zanedbán.³² Právní historici se shodují, že tato rozhodnutí Nejvyššího soudu nebyla pro soudy nižších soudů závazná a sloužila spíše ke sjednocování judikatury a autoritativního rozšíření sporných právních otázek.³³ Stížnost mohla být podána proti rozhodnutím okresního soudu, porotního soudu, soudu sborového I. stolice i odvolacích soudů, dále proti všem druhů usnesení, a to za kumulativní podmínky, že tato rozhodnutí nabyla právní moci.³⁴ I přes široké uplatnění této stížnosti nemohla směřovat proti rozhodnutím prokurátorů (tehdejším státním zástupců).³⁵ Aktivně legitimován byl pouze generální prokurátor, který mohl stížnost podat *ex officio* nebo na přímý pokyn ministra spravedlnosti. Vztah mezi generálním prokurátorem a ministrem spravedlnosti, kdy ministr spravedlnost příkazem generálního prokurátora vyzval k podání zmateční stížnosti pro zachování zákona je do dnešní doby obestřena nejasnostmi, a to kvůli nedostatku pramenů popisující tento vztah.³⁶ Vzhledem k absenci literatury a pramenů je nejasné jakou roli a míru působení měl ministr spravedlnosti na generálního prokurátora, a tedy jak byla v té době provázána nebo oddělena moc soudní a výkonná v této konkrétní věci. František Storch

³¹ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 20.

³² MÍŘIČKA, August. *Trestní právo procesní*. Publikací Všehrd, č. 30. Praha: Spolek československých právníků „Všehrd“, 1932, s. 217.

³³ KALLAB, Jaroslav. *Učebnice trestního řízení: platného v Čechách a v zemi Moravskoslezské*. Knihovna čs. akademického spolku Právník v Brně, sv. 15. Brno: Čs. a. s. Právník, 1930, s. 208.

³⁴ KALLAB, Jaroslav. *Učebnice trestního řízení: platného v Čechách a v zemi Moravskoslezské*. Knihovna čs. akademického spolku Právník v Brně, sv. 15. Brno: Čs. a. s. Právník, 1930, s. 207.

³⁵ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 22.

³⁶ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 23.

spolu s Augustem Mířičkou však uvádí, že generální prokurátor nebyl pokynem ministra spravedlnosti žádným způsobem vázán.³⁷

Lhůta pro podání zmateční stížnosti pro zachování zákona nebyla zákonem nikterak stanovena, dále měla centralizovaný devolutivní účinek, tedy byla projednávána u Nejvyššího soudu, a to senátem složeného z jedenácti soudců.³⁸ Pokud bylo shledáno porušení zákona, Nejvyšší soud vyslovil nálezn, který však v praxi neměl žádné právní ani jiné důsledky. V ojedinělých případech mohl Nejvyšší soud v konkrétní věci zasáhnout, a to tak, že:

- i. obžalovaného zprostil obžaloby;
- ii. vyměřil trest dle mírnější trestní sazby;
- iii. rozhodnutí zrušil a nařídil nové projednání ve věci (u soudu prvního stupně).³⁹

Dalším mimořádným prostředkem, který byl zakotven v Glaserově trestním řádu, byla mimořádná revize. Stejně jako u stížnosti proti zachování zákona měla mimořádná revize centralizovaný devolutivní účinek a mohla směřovat proti odsuzujícímu rozhodnutí pro zločin, přečin a dokonce i přestupek.⁴⁰ Od obnovy řízení se dala odlišit tím, že k ní nebylo potřeba nových skutečností a důvodů, zatímco rozdíl od stížnosti pro zachování zákona lze spatřovat v tom, že při mimořádné revizi se zkoumala správnost skutkového stavu, nikoli nesprávné právní posouzení.⁴¹

Rakouský trestní řád č. 119/1873 ř. z. platil s drobnými změnami na území Československé republiky až do roku 1949, kdy byl vydán zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví.

³⁷ STORCH, František: *Řízení trestní rakouské*. Díl. II., Praha: J. Otty 1896, reprintové vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 581.

³⁸ PRUŠÁK, Josef: *Československé řízení trestní platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Všehrd, 1921, s. 164.

³⁹ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 24.

⁴⁰ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 27.

⁴¹ STORCH, František: *Řízení trestní rakouské*. Díl. II., Praha: J. Otty 1896, reprintové vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 579.

1.2.4 Stížnost pro porušení zákona v komunistickém Československu

V již zmíněném zákoně č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, byl institut stížnosti pro zachování zákona v trestním řízení ponechán. Stížnost mohl podat generální prokurátor do každého pravomocného rozhodnutí trestního soudu, a to k Nejvyššímu soudu (zákon vylučoval možnost podání stížnosti do rozhodnutí Nejvyššího soudu).⁴²

Podrobnější úpravu stížnosti pro porušení zákona poskytoval zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním, a zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním.⁴³ Aktivně legitimován k podání stížnosti byl stále generální prokurátor, který mohl stížnost podat jak do jakéhokoliv pravomocného rozhodnutí trestního soudu, tak nově již proti každému rozhodnutí prokurátora (státního zástupce).⁴⁴ Nutno dodat, že zákonem č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním, byla zavedena možnost podání stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného. Tato novinka byla projevem posílení moci výkonné vůči moci soudní, a zejména posílení prokuratury jako „strážce socialistické zákonosti“. Totalitní režim neměl důvěru v justici jakožto složky represivního aparátu totalitního režimu a touto novelizací si zajistil možnost zrušení dřívějšího pravomocného trestněprávního rozhodnutí právě v neprospěch obviněného.⁴⁵

V zákoně č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním, byla stížnost pro porušení zákona popsána detailněji oproti předchozím právním úpravám. Podání stížnosti již nebylo výhradně právem generálního prokurátora, ale touto pravomocí byl nadán i předseda Nejvyššího soudu.⁴⁶ V tomto zákoně byl taktéž zaveden pojem užívaný dodnes, tj. vadný postup řízení (obecně se jedná o vydání vadného procesního rozhodnutí upravujícího nebo dotýkajícího se postupu řízení, v pouhém vadném procesním úkonu v rámci postupu orgánů činných v trestním řízení, aniž by v tomto směru bylo vydáno rozhodnutí, nebo v tom, že v rámci postupu řízení některá procesní rozhodnutí nebo některé procesní úkony učiněny

⁴² Srov. § 105 zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví ve znění k 31. 12. 1948.

⁴³ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 33.

⁴⁴ Srov. § 216 zákona č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním ve znění k 18. 7. 1950.

⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, publikovaný pod č. 424/2001 Sb., pod VII/a. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-15-01>.

⁴⁶ Srov. § 291 zákona č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním ve znění k 23. 12. 1956.

nebyly, ač správně v souladu se zákonem se tak mělo stát).⁴⁷ Zákon v § 291 odst. 2 zákona č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním stanovil, že: „*Pokud jde o trest, lze stížnost pro porušení zákona podat jen tehdy, jestliže trest je v očividném nepoměru k stupni nebezpečnosti činu pro společnost*“. Jednalo se tak o restriktivní omezení pro uplatnění stížnosti proti výroku o trestu, které předchozí právní úpravy neznaly.⁴⁸

1.2.5 Trestní řád z roku 1961 – současnost

Trestní řád z roku 1961, tedy dodnes platný zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, úpravu stížnosti pro porušení zákona víceméně kompletně převzal z předcházejícího trestněprocesního kodexu, tedy zákona č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním. Je třeba zdůraznit, že v trestním řádu se rozšířil okruh důvodu pro uplatnění stížnosti proti výroku a trestu. Trestní řád v § 266 odst. 2 stanovil, že: „*Proti výroku o trestu lze stížnost pro porušení zákona podat jen tehdy, jestliže trest je v zřejmém nepoměru k stupni nebezpečnosti činu pro společnost nebo k poměrům pachatele nebo jestliže uložený druh trestu je v zřejmém rozporu s účelem trestu*“. Přezkum napadeného rozhodnutí byl založen na revizním principu, tedy Nejvyšší soud byl povinen přezkoumat věc v plném rozsahu.⁴⁹

Trestní řád byl (a do současné doby stále je) mnohokrát novelizován. Proto si dovoluji dále popsat ty nejstěžejnější novelizace či změny, které v průběhu více než 60 let platnosti tohoto kodexu nastaly.

S koncepcí zlidovění a decentralizací soudnictví došlo k zavedení místních lidových soudů, a to zákonem č. 38/1961 Sb., o místních lidových soudech. Tato změna se dotkla i stížnosti pro porušení zákona. Stížnost totiž mohl proti pravomocným rozhodnutím místních lidových soudů podat okresní či krajský prokurátor. Samotnou stížnost posléze projednávaly okresní i krajské soudy.⁵⁰ Lze

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel: *Opravné prostředky v trestním řízení – Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999, ISBN 80-717-9249-7, s. 76-77.

⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel: *Opravné prostředky v trestním řízení – Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999, ISBN 80-717-9249-7, s. 45.

⁴⁹ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 34.

⁵⁰ Srov. § 39 zákona č. 38/1961 Sb., o místních lidových soudech ve znění k 31. 12. 1969.

souhlasit s Radkem Visingerem, že výše zmíněným postupem došlo k excesu systému trestního opravného řízení.⁵¹

Další významným milníkem byl vznik československé federace roku 1969. Federace se skládala z České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky⁵², tudíž došlo ke změně organizace soudnictví na dvě úrovně, tj. na dvě republikové a federální.⁵³ Věcnou pravomoc k rozhodování stížnosti proti rozhodnutí okresního či krajského soudu náležela výhradně Nejvyššímu soudu republiky, neboť novelizací z roku 1964 byla okresním a krajským soudům odebrána možnost rozhodovat o stížnostech pro porušení zákona,⁵⁴ zatímco stížnost směřující proti rozhodnutí Nejvyššího soudu, vojenského soudu či vojenského senátu Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky náležela do působnosti Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky.

Do této chvíle byl k podání stížnosti pro porušení zákona aktivně legitimován generální prokurátor či předseda Nejvyššího soudu, avšak novelou trestního řádu⁵⁵ byl od počátku roku 1970 navíc aktivně legitimován ministr spravedlnosti a současně ministr obrany.⁵⁶ Ministr obrany byl touto výsadou nadán, neboť měl obdobné postavení jako ministr spravedlnosti, a to na úseku vojenského soudnictví. Generální prokurátor spolu s ministrem spravedlnosti a obrany získali velmi silnou pravomoc, neboť byli oprávněni odložit nebo přerušit výkon dotčeného rozhodnutí.⁵⁷

Po revolučních událostech v roce 1989 došlo pouze k menším technickým úpravám, co se úpravy stížnosti pro porušení zákona týče. Došlo však k doplnění procesního úkonu, a to zpětvzetí stížnosti, kdy zákon stanovil, že: „*Generální prokurátor nebo ministr spravedlnosti může vzít zpět stížnost pro porušení zákona, kterou podal, a to až do doby, než se nejvyšší soud odebere k závěrečné*

⁵¹ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 35.

⁵² Srov. čl. 3 odst. 1 ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci ve znění k 4. 11. 1968.

⁵³ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 35.

⁵⁴ Tamtéž, s. 35.

⁵⁵ Novelizace byla provedena zákonem č. 149/1969 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

⁵⁶ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 36.

⁵⁷ Srov. § 275 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění k 1. 1. 1970; VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 37.

poradě. Zpětvzetí stížnosti vezme usnesením na vědomí předseda senátu nejvyššího soudu“.⁵⁸

V nejucelenější právní monografii od Radka Visingera pojednávající o stížnosti pro porušení zákona⁵⁹ dle mého názoru není příliš obratně vysvětlena aktivní legitimace k podání stížnosti pro porušení zákona v letech porevolučních. I přes to, že Visinger zmiňuje klíčovou novelu č. 292/1993 Sb., díky níž se stal ministr spravedlnosti jedinou oprávněnou osobou k podání stížnosti pro porušení zákona, je třeba doplnit, že se tak stalo na základě zrušení vojenských soudů. K jejich zrušení došlo na základě článku 110 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava České republiky“), neboť stanovil, že vojenské soudy tvořily soustavu soudů do 31. 12. 1993.⁶⁰ Od 1. 1. 1994 do současné doby⁶¹ je tak jedinou oprávněnou osobou k podání stížnosti ministr spravedlnosti. Pro doplnění je vhodné uvést, že do začátku roku 1994 trestní řád stále obsahoval ustanovení, díky kterému byl vedle ministra spravedlnosti aktivně legitimován k podání stížnosti i ministr obrany. Trestní řád ve znění k 31. 12. 1993 v § 12 odst. 13 stanovil, že: *„Kde tento zákon mluví o ministerstvu spravedlnosti, rozumí se tím v oboru vojenského soudnictví federální ministerstvo obrany; kde se mluví o ministru spravedlnosti, rozumí se tím v oboru vojenského soudnictví ministr obrany“.*

Zákonem č. 265/2001 Sb. byla provedena tzv. velká novela trestního řádu, která mj. zavedla nový mimořádný opravný prostředek, a tím bylo dovolání. Zákonodárce i přes zavedení nového opravného prostředku neměl v úmyslu nahradit či zrušit stížnost pro porušení zákona, což je zjevné z důvodové zprávy k zákonu č. 265/2001 Sb., která uvádí:

„Rozšíření okruhu tzv. mimořádných opravných prostředků o dovolání se nenavrhuje na úkor zrušení stávající stížnosti pro porušení zákona jako významného nástroje nápravy závažných pochybení orgánů činných v trestním řízení, která nebyla napravena v rámci řádného dvouinstančního řízení a jako jednoho z důležitých prostředků sjednocování soudní praxe.

⁵⁸ Srov. § 266 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění k 1. 7. 1990.

⁵⁹ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 42 a násl. (kapitola 1.4.2 *Změny právní úpravy stížnosti pro porušení zákona v letech 1990 – 2014*).

⁶⁰ Srov. čl. 110 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů.

⁶¹ Autor práce vychází k právnímu stavu ke dni 26. 3. 2024.

V té souvislosti je třeba připomenout, že po určitou dobu (do doby rekonstrukce trestního práva procesního) bude nutné ještě vyřizovat tzv. rehabilitační stížnosti pro porušení zákona k odstranění závažných pochybení z dob komunistického režimu, a také napravovat nedostatky, ke kterým došlo při rozhodování orgánů činných v trestním řízení, a kde by nebylo možno podat dovolání, neboť v mezidobí již oprávněným osobám uplynuly lhůty a náprava nebyla dosud zjednána.

Při ponechání práva ministra spravedlnosti podat stížnost pro porušení zákona se navrhuje zákonem upravit vztah tohoto oprávnění k oprávnění stran řízení podat dovolání. Z řady důvodů je nevhodné, aby stejné rozhodnutí ve stejné době v různém řízení napadaly k tomu oprávněné osoby jak dovoláním, tak stížnostmi pro porušení zákona a Nejvyšší soud vedl v podstatě dvě řízení o téže věci“.⁶²

Z výše uvedeného lze shrnout, že stížnost pro porušení zákona byla v trestním řádu ponechána zejména proto, že slouží jako nástroj ke sjednocování soudní praxe; taktéž je potřeba jejího zachování kvůli rehabilitační stížnosti pro porušení zákona k odstranění závažných pochybení z dob komunistického režimu; dále slouží k nápravě nedostatků při rozhodování orgánů činných v trestním řízení, a kde by nebylo možno podat dovolání, neboť v mezidobí již oprávněným osobám uplynuly lhůty.

Kromě novelizací trestního řádu je vhodné zmínit taktéž judikaturu, která se pojí se stížnostmi pro porušení zákona. Bezesporu lze uvést náleží pléna Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, publikovaný pod č. 424/2001 Sb.⁶³ V tomto případě Ústavní soud České republiky zapůsobil jako negativní zákonodárce, protože nálezem došlo ke zrušení § 272 trestního řádu, který upravoval postup v případě porušení zákona ve prospěch obviněného. Ústavní soud dospěl k tomu, že dotčeným paragrafem docházelo k porušením zásady rovnosti zbraní a porušení zásady obžalovací.

⁶² Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 265/2001 Dz. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2001/265?zalozka=text>.

⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, publikovaný pod č. 424/2001 Sb. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-15-01>.

K rovnosti zbraní Ústavní soud zmínil judikaturu Evropského soudu pro lidská práva⁶⁴, která konzistentně razí názor, jehož základem je myšlenka rovnosti a tato zásada rovněž slouží k ochraně obviněného. Dále Ústavní soud uvedl ve svém nálezu následující: „*Na rozdíl od všech ostatních opravných prostředků, upravených v trestním řádu, toliko stížnost pro porušení zákona přísluší pouze jedné procesní straně - státu. Pakliže stát, jako procesní strana v trestním řízení (přičemž nelze považovat za rozhodné, který státní orgán ve kterém stadiu trestního řízení je oprávněn jeho jménem jednat), disponuje ve srovnání s obviněným dalším procesním prostředkem, zakládajícím možnost dosáhnout zrušení pravomocného rozhodnutí v trestní věci, nelze než z této skutečnosti dovodit dotčení práva obviněného na "rovnost zbraní" v trestním procesu*“.⁶⁵ Proti předmětnému nálezu se odlišným stanoviskem vyjádřil soudce JUDr. Vlastimil Ševčík, který v odůvodnění nálezu nesouhlasil s vyslovením porušení zásady rovnosti zbraní. Ve svém odlišném stanovisku ze dne 13. 11. 2001 uvedl, že: „...*zcela zřetelně porušuje buď zásadu nestrannosti řízení nebo, a to zpravidla a především, jde-li takové pochybení ve prospěch jiného účastníka řízení (v dané věci ve prospěch státního zastupitelství), zásadu rovnosti účastníků řízení (čl. 96 odst. 1 úst. zák. č. 1/1993 Sb., čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod)*“.⁶⁶

K porušení zásady akuziční⁶⁷ Ústavní soud uvedl: „*Je-li Nejvyšší soud v řízení o stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti v neprospěch obviněného proti pravomocnému rozhodnutí vyšetřovatele, resp. státního zástupce o zastavení trestního stíhání, dle § 272 tr. řádu oprávněn takovéto rozhodnutí zrušit a orgánům činným v přípravném řízení přikázat, aby v trestním stíhání pokračovaly, pak nelze toto oprávnění kvalifikovat jinak, než jako ústavně rozporný průlom do kautel spojených se zásadou obžalovací v trestním řízení. Orgán, jemuž věc byla přikázána, je přitom podle § 270 odst. 4*

⁶⁴ Viz např. Bönisch vs. Rakousko (dostupné z: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/EB2EEC58729BB6ECC1258177004D115C/\\$file/Mellacher%20a%20ostatn%C3%AD%20proti%20Rakousku_rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/EB2EEC58729BB6ECC1258177004D115C/$file/Mellacher%20a%20ostatn%C3%AD%20proti%20Rakousku_rozsudek.pdf?open&)) a Brandstetter vs. Rakousko (dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-57683%22%5D%7D>}).

⁶⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, publikovaný pod č. 424/2001 Sb., pod VII/b. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-15-01>.

⁶⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, publikovaný pod č. 424/2001 Sb., pod Odlišné stanovisko soudce JUDr. V. Š. v plenární věci návrhu III. senátu Ústavního soudu na zrušení ustanovení § 272 trestního řádu zák. č. 141/1961 Sb. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-15-01>.

⁶⁷ Srov. § 2 odst. 8 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů.

*tr. řádu vázán právním názorem, který vyslovil ve věci Nejvyšší soud, a je povinen provést procesní úkony, jejichž provedení Nejvyšší soud nařídil. Nejvyšší soud tímto významně ovlivňuje skutečnosti, z nichž podání obžaloby vychází, a tím i zásadu obžalovací“.*⁶⁸

Dlužno pro úplnost dodat, že dnem 1. 1. 2004 nabyl účinnosti zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „ZSVM“). Již od úplného počátku právní úprava zaručovala mladistvému obhájce, kterého mladistvý musel mít při řízení o stížnosti pro porušení zákona, v řízení o dovolání a v řízení o návrhu na povolení obnovy, jestliže v době konání veřejného zasedání nedovršil devatenáctý rok.⁶⁹ Detailnější úpravu stran obhajoby mladistvého při řízení o stížnosti pro porušení zákona dovršil zákon č. 203/2019 Sb. svými ustanoveními § 42 a §42a ZSVM.⁷⁰

Na trestněprocesní úpravu měla samozřejmě velký dopad změna trestněmohotné úpravy, a to při přijetí nového trestního zákoníku, tedy zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“). Trestný čin byl do této doby chápán v materiálním pojetí, což bylo v trestním řádu vyjádřeno například v ust. § 266 odst. 2 následovně: *„Proti výroku o trestu lze stížnost pro porušení zákona podat jen tehdy, jestliže trest je ve zřejmém nepoměru k stupni nebezpečnosti činu pro společnost nebo k poměrům pachatele nebo jestliže uložený druh trestu je v zřejmém rozporu s účelem trestu“.*⁷¹ Nově trestní úprava chápala (a do dnešní doby chápe) trestný čin ve formálním pojetí, což se opět v trestním řádu promítlo následovně: *„Proti výroku o trestu lze stížnost pro porušení zákona podat jen tehdy, jestliže trest je ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu nebo k poměrům*

⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, publikovaný pod č. 424/2001 Sb., pod VII/b. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-15-01>.

⁶⁹ Srov. § 42 odst. 4 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) ve znění k 31. 7. 2003; pozn.: Teprve až zákonem č. 459/2011 Sb. (část druhá, čl. III, bod 1.) byla hranice věku snížena na osmnáct let.

⁷⁰ Srov. § 42 a §42a zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) ve znění pozdějších předpisů.

⁷¹ Srov. § 266 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění k 31. 12. 2009.

*pachatele nebo jestliže uložený druh trestu je v zřejmém rozporu s účelem trestu“.*⁷²

Zákonem č. 459/2011 Sb. došlo k odnětí oprávnění ministra spravedlnosti odložit nebo přerušit výkon rozhodnutí a tato pravomoc byla svěřena pouze Nejvyššímu soudu.⁷³ Tato novela byla přijata pozitivně, neboť zaběhlá praxe byla taková, že ministři spravedlnosti zpravidla nikoli výjimečně nařízené tresty odkládali či přerušovali, a to i v případech sporných a nejasných.⁷⁴ Lze například zmínit kauzu tehdejší ministryně spravedlnosti Daniely Kovářové, která v souvislosti s podání stížnosti pro porušení zákona přerušila výkon trestu Rudolfu Tesárkovi a Josefu Blažkovi, kteří byli pravomocně odsouzeni Vrchní soudem v Praze k nepodmíněnému trestu odnětí svobody ve výši deseti let. Po propuštění z vězení oba muži uprchli do zahraničí.⁷⁵ Až nový ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil vzal zpět stížnost pro porušení zákona. Pospíšil uvedl, že právě přerušení výkonu trestu považuje u stížnosti pro porušení zákona za problematickou a zvažuje v tomto ohledu legislativní změny.⁷⁶

Zákonem č. 287/2018 Sb. bylo do trestního řádu doplněno, kdy se ve veřejném zasedání rozsudek ústně vyhlásí, tedy v případě, je-li přítomna alespoň jedna z procesních stran nebo její obhájce, zmocněnec, zákonný zástupce nebo opatrovník anebo veřejnost.⁷⁷ Tato úprava však byla po necelých třech letech nahrazena novelizací provedenou zákonem č. 418/2021 Sb., umožňující Nejvyššímu soudu rychleji a efektivněji rozhodovat o stížnostech pro porušení zákona. Nově je tedy soudcům Nejvyššího soudu České republiky dána možnost neveřejně rozhodovat:

⁷² Srov. § 266 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů.

⁷³ Bod 87. zákona č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění k 1. 1. 2012.

⁷⁴ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 53.

⁷⁵ Kovářová přerušila výkon trestu mužům, kteří ukradli desítky milionů. *Ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 2010 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/kovarova-prerusila-vykon-trestu-muzum-kteri-ukradli-desitky-milionu-206395>.

⁷⁶ Kovářová podala stížnost ve prospěch zlodějí, Pospíšil ji stáhnul. *Ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 2010 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/kovarova-podala-stiznost-ve-prospech-zlodeju-pospisl-j-stahnul-210359>

⁷⁷ Srov. § 268 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění k 1. 2. 2019.

- a) v případech, kdy vydávají rozsudek, na jehož základě zcela anebo zčásti ruší rozhodnutí některého nižšího soudu, kterým byl porušen zákon v neprospěch obviněného, a nařizují tomuto soudu znovu rozhodnout;⁷⁸
- b) v případech, pokud v předchozím rozhodnutí nižšího soudu chybí důležitý výrok nebo je výrok neúplný a Nejvyšší soud přikazuje proto věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout;⁷⁹
- c) v případech, kdy Nejvyšší soud rozhodne, že byl porušen zákon ve prospěch obviněného.⁸⁰

Do této novely bylo nutné v řízeních končících výše uvedenými rozsudky rozhodovat u Nejvyššího soudu ve veřejných zasedáních, která jsou objektivně pomalejší a ekonomicky nákladnější (nutnost obesílat kvůli účasti na zasedání všechny strany řízení, konání za účasti obviněného eskortovaného z věznice, apod.).

⁷⁸ Srov. § 274 odst. 3 písm. a) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁹ Srov. § 274 odst. 3 písm. b) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁰ Srov. § 274 odst. 3 písm. c) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů.

2 Stížnost pro porušení zákona v aplikační praxi

I přes to, že v zadání diplomové práce jsem v bodu II. uvedl, že v této části se bude věnovat zejména postupu Ministerstva spravedlnosti a státního zastupitelství, po pečlivém prostudování této problematiky a po komparaci mezi stavem, který je vyčerpávajícím způsobem uveden v právní monografii od Radka Visingera⁸¹, konstatuji, že v průběhu doby, tj. od 1. 3. 2014 (den stavu právní úpravy platné a účinné, z které Visinger ve své monografii vycházel) do dnešní doby (vycházím ze stavu právní úpravy platné a účinné ke dni 26. 3. 2024), nedošlo k žádnému významnému posunu či změně, který by již nebyl zmíněn a popsán ve Visingerově monografii. Z tohoto důvodu jsem dospěl k závěru, že v případě striktního dodržování zadání diplomové práce by se tento postup nejevil jako správný a žádným způsobem obohacující v rovině akademické. V plném rozsahu lze tak odkázat na kapitolu 3. ve Visingerově monografii, kde je o dané problematice pojednáváno.

V bodu II. zadání diplomové práce jsem však uvedl, že se budu zabývat problematikou související s rozhodováním soudů za nouzového stavu. V důsledku vyhlášení nouzového stavu v souvislosti s pandemií onemocnění COVID-19 v České republice došlo v soudní praxi k nejasnostem a rozporům ohledně výkladu kvalifikovaných skutkových podstat týkajících se trestných činů spáchaných při „jiných událostech vážně ohrožujících život, zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“. Zvláště se to týká kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku. O této problematice bude pojednáváno v následujících odstavcích.

Ačkoliv nedošlo k žádnému významnému posunu či změně týkající se postupu Ministerstva spravedlnosti a státních zastupitelství při vyřizování podnětů k podání stížnosti pro porušení zákona, který by již nebyl zmíněn a popsán ve Visingerově monografii, nedá se konstatovat, že tomu tak je i v rámci judikatury. Od roku 2014 došlo k výrazným změnám, který byly vyřešeny až po sérii soudních rozhodnutí. V následujících kapitolách tak budou uvedena dvě stěžejní rozhodnutí Nejvyššího soudu týkající se stížnosti pro porušení zákona.

⁸¹ *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5.

2.1 COVID-19 a stížnost pro porušení zákona

Vzhledem k nárůstu případů onemocnění COVID-19 a rostoucí hrozbě pro veřejné zdraví se nařízením vlády přistoupilo k vyhlášení nouzového stavu. Toto opatření je základem pro krizová opatření, která mají za cíl ochranu občanů, omezení šíření viru a zachování stability zdravotnického systému.

Nouzový stav je vyhlášen v souladu s ústavním zákonem č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, který nadal pravomocí k jeho vyhlášení vládu České republiky. Po vyhlášení nouzového stavu je vláda povinna okamžitě informovat Poslaneckou sněmovnu, která má oprávnění vyhlášení nouzového stavu zrušit. Maximální doba trvání nouzového stavu je omezena na 30 dnů, přičemž prodloužení může proběhnout pouze po předchozím souhlasu Poslanecké sněmovny. Vyhlášení nouzového stavu je realizováno formou zákona. V situaci vyhlášení nouzového stavu mohou být na nezbytně nutnou dobu a v nezbytně nutném rozsahu omezena některá práva a svobody občanů v souladu s krizovým zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení.⁸²

V roce 2020 udělily soudy mnoho přísných trestů osobám, které se dopustily drobných krádeží během období vyhlášeného nouzového stavu. Mezi případy, které získaly pozornost médií, patří například udělení trestu odnětí svobody v délce jeden a půl roku za odcizení pěti housek nebo udělení dvouletého trestu za krádež vibrátoru.⁸³

2.1.1 Obecné stanovisko ministryně spravedlnosti

Tehdejší ministryně spravedlnosti Marie Benešová vydala dne 29. 7. 2021 obecné stanovisko k případům, které podněcují podání stížnosti pro porušení

⁸² MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. NOUZOVÝ STAV. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Mvcr.cz* [online]. 2020 [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/zpravodajstvi-nouzovy-stav.aspx>.

⁸³ DRÁPAL, Jakub a Libor DUŠEK. LEGAL DATA HUB. Tresty za nouzového stavu: nedořešený problém. LEGAL DATA HUB. *Prf.cuni.cz* [online]. 2021 [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: https://www.prf.cuni.cz/sites/default/files/uploads/files/LDH2021-1-Tresty-za-nouzoveho-stavu-nedoreseny-problem_1.pdf.

zákona ve vztahu k aplikaci kvalifikovaných skutkových podstat týkajících se trestných činů spáchaných při „jiných událostech vážně ohrožujících život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“, a to v kontextu nouzového stavu vyhlášeného Vládou České republiky v reakci na pandemii onemocnění COVID-19 (dále jen „obecné stanovisko“).⁸⁴ Na tehdejší ministryni spravedlnosti se začali obracet předsedové některých soudů a samozřejmě obvinění s jejich podněty k podání stížnosti pro porušení zákona podle § 266 a násl. trestního řádu. Ve spolupráci s Nejvyšším soudem a Nejvyšším státním zastupitelstvím došlo ke konsenzu, že pro posuzování důvodnosti a účelnosti podání stížnosti pro porušení zákona bude kompetentní právě ministr/ministryně spravedlnosti.⁸⁵

V obecném stanovisku byla uvedena kritéria zejména ve vztahu ke kvalifikované skutkové podstatě trestného činu krádeže upravené v § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku: „Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní a spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelné pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“. Toto ustanovení se tedy aplikuje v taxativně vymezených situacích, přičemž v souvislosti s pandemií COVID-19 se jednalo o „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“. K tomu je třeba uvést, že dle komentářové literatury může na základě návrhu vlády Parlament České republiky vyhlásit stav ohrožení státu v případě bezprostřední hrozby svrchovanosti státu, územní celistvosti nebo jeho demokratických základů, jak je uvedeno v článku 7 ústavního zákona č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky. V případě útoku na Českou republiku nebo nutnosti splnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně může také Parlament vyhlásit válečný stav, podle článku 43 odst. 1 Ústavy České republiky. Nouzový stav a stav ohrožení státu mohou být vyhlášeny pro omezené nebo celé území státu, zatímco válečný stav se vyhláší pro celé území státu, jak stanoví článek 2 odst. 2 ústavního zákona č. 110/1998 Sb.⁸⁶

⁸⁴ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. K podnětům k podání stížnosti pro porušení zákona v souvislosti s uloženými tresty za vybrané trestné činy spáchané za nouzového stavu státu (pandemie COVID-19). MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Justice.cz* [online]. 2021 [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <https://justice.cz/documents/12681/715672/Obecn%C3%A9+stanovisko+SPZ+%28nouzov%C3%BD+stav%29.pdf/ddb830a0-1737-457e-8f07-26479a99de6c>.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1, s. 2561, marg. č. 24.

Obecné stanovisko uvedlo následující kritéria, která měla za následek odložení podnětu bez dalšího přezkumu:

„a) trestný čin byl spáchán ve věcné souvislosti s pandemií onemocnění COVID-19 ve smyslu rozhodnutí velkého senátu (např. došlo ke krádeži zdravotnického materiálu, který měl přímou souvislost se zvládnáním pandemie COVID-19); nebo

b) byť soud dospěl k závěru, že se pachatel dopustil trestného činu za „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“, trest nebyl soudem ukládán na základě ustanovení § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, ale na základě jiného ustanovení stanovujícího stejnou nebo vyšší trestní sazbu (například byla ve smyslu § 205 odst. 5 písm. a) trestního zákoníku činem způsobena škoda velkého rozsahu); nebo

c) bylo jednání obviněného soudem právně posouzeno a trest byl uložen jako za jednání za „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“ podle ustanovení § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, ale s ohledem na skutkové okolnosti případu bylo nebo mohlo být jednání posouzeno podle ustanovení § 205 odst. 4 písm. a) nebo c) trestního zákoníku (pachatel spáchal krádež jako člen organizované skupiny nebo způsobil značnou škodu), tedy ve stejné trestní sazbě“.⁸⁷

Dále jsou v obecném stanovisku uvedena kritéria, při jejichž splnění zpravidla ministr/ministryně spravedlnosti podá stížnost pro porušení zákona, v nichž trestný čin nebyl spáchán ve věcné souvislosti s nouzovým stavem ve smyslu rozhodnutí velkého senátu (více viz kapitola 2.1.2. *Klíčové rozhodnutí Nejvyššího soudu této práce*) a:

„a) v rozhodnutí vydaném po 16. 3. 2021 bylo jednání soudem posouzeno podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku a byl za něj uložen trest s ohledem na nouzový stav, pokud okolnosti případu neodůvodňují jiný postup; nebo

⁸⁷ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. K podnětům k podání stížnosti pro porušení zákona v souvislosti s uloženými tresty za vybrané trestné činy spáchané za nouzového stavu státu (pandemie COVID-19). MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Justice.cz* [online]. 2021 [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <https://justice.cz/documents/12681/715672/Obecn%C3%A9+stanovisko+SPZ+%28nouzov%C3%BD+stav%29.pdf/ddb830a0-1737-457e-8f07-26479a99de6c>.

b) v rozhodnutí vydaném do 16. 3. 2021 včetně byl trest soudem ukládán na základě ustanovení § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku s ohledem na nouzový stav a uložený trest odnětí svobody přesahuje horní hranici trestní sazby jiné skutkové podstaty trestného činu, kterým by byl obviněný uznán vinným, pokud by soud nezohlednil spáchání trestného činu za nouzového stavu státu podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku [například v případě krádeže posouzené podle § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, která měla být v souladu s rozhodnutím velkého senátu posouzena podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku, byl uložen trest odnětí svobody ve výměře 4 let]; nebo

c) v rozhodnutí vydaném do 16. 3. 2021 včetně byl trest soudem ukládán na základě ustanovení § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku s ohledem na nouzový stav a druh či výměra uloženého trestu se jeví jako zjevně nepřiměřená ve vztahu k trestu, který by byl uložen s přihlédnutím ke všem relevantním okolnostem případu na základě jiné skutkové podstaty, kterou by jinak bylo třeba užít (a to i v případě, že trest byl soudem mimořádně snížen postupem podle § 58 trestního zákoníku) - např. trest odnětí svobody ve výši 3 let uložený za drobnou krádež, který by byl za běžných okolností posouzen podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku“.⁸⁸

Obecné stanovisko se zabývalo nejen kvalifikovanou skutkovou podstatou trestného činu krádeže upravené v § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, ale taktéž jinými trestnými činy, přičemž v obecném stanovisku ministryně uvedla, že: „V případě jiných trestných činů, které v kvalifikované skutkové podstatě zohledňují nouzový stav státu, budou podněty posuzovány individuálně postupem analogickým jako v případě trestného činu krádeže. Zohledněna bude zejména otázka existence souvislosti trestného činu s nouzovým stavem a otázka přiměřenosti uloženého trestu“.⁸⁹

⁸⁸ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. K podnětům k podání stížnosti pro porušení zákona v souvislosti s uloženými tresty za vybrané trestné činy spáchané za nouzového stavu státu (pandemie COVID-19). MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Justice.cz* [online]. 2021 [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <https://justice.cz/documents/12681/715672/Obecn%C3%A9+stanovisko+SPZ+%28nouzov%C3%BD+stav%29.pdf/ddb830a0-1737-457e-8f07-26479a99de6c>.

⁸⁹ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. K podnětům k podání stížnosti pro porušení zákona v souvislosti s uloženými tresty za vybrané trestné činy spáchané za nouzového stavu státu (pandemie COVID-19). MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Justice.cz* [online]. 2021 [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <https://justice.cz/documents/12681/715672/Obecn%C3%A9+stanovisko+SPZ+%28nouzov%C3%BD+stav%29.pdf/ddb830a0-1737-457e-8f07-26479a99de6c>.

2.1.2 Klíčové rozhodnutí Nejvyššího soudu

Nejvyšší soud vyřešil svým rozhodnutím problém spojený s rozhodováním soudů nižších stupňů v kontextu kvalifikované podstaty trestného činu krádeže spáchaného za období nouzového stavu. Tímto soudním rozhodnutím byly jasně definovány a vysvětleny zásady, které by měly vést nižší soudy při posuzování a kvalifikování trestných činů v době, kdy je vyhlášen stav nouze.

Tedy až díky rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021⁹⁰ byl tento problém definitivně rozřešen. Nejvyšší soud v rozhodnutí uvedl, že: *„Zákonný znak kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže spočívající v tom, že čin byl spáchán za „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“ [§ 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku], může být naplněn tím, že pachatel se dopustil krádeže v době výskytu koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 a způsobujícího epidemii onemocnění COVID-19. Nestačí zde ovšem jen časová a místní souvislost spáchaného činu s takovou událostí, ale je nutná i určitá věcná souvislost s ní, tedy že se tato událost konkrétním způsobem projevila při spáchání trestného činu krádeže. Uvedený vztah bude dán např. tehdy, jestliže zmíněná událost nebo omezení či jiná opatření přijatá v jejím důsledku a k jejímu řešení umožnily či usnadnily pachateli spáchání trestného činu, nebo pokud pachatel počítal s tím, že mu to umožní uniknout jeho odhalení a dopadení, anebo svůj čin zaměřil přímo proti těmto opatřením a omezením, aby je mařil či ztěžoval apod. Samotné vyhlášení nouzového stavu (čl. 5 a 6 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb.) a spáchání činu za tohoto stavu není znakem kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Vyhlášení nouzového stavu, důvody, které k němu vedly, a veřejně dostupné informace o něm však mohou mít podpůrný význam pro závěr, že v dané době a na daném místě došlo k určité „události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“ a že pachatel o tom alespoň měl a mohl vědět*

⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021, uveřejněný pod číslem 19/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, ECLI:CZ:NS:2021:15.TDO.110.2021.1.

[§ 17 písm. b) tr. zákoníku]“.⁹¹ Z odůvodnění rozhodnutí je nejdůležitější zmínit, že v tomto kontextu (myšleno při epidemii COVID-19) není dostačující pouze časové a místní propojení spáchaného činu s danou událostí. Je nezbytná také specifická materiální souvislost s touto událostí, což znamená, že se tato událost musí projevit konkrétním způsobem při spáchání trestného činu krádeže. Stěžejní je koneckonců konstatování, že samotné vyhlášení nouzového stavu není znakem kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže.

Z odůvodnění rozhodnutí lze taktéž uvést následující část: *„K tomu, aby mohly být ty případy krádeží, které jsou jinak pouhými přečiny (§ 205 odst. 1, 2 a 3 tr. zákoníku), posouzeny jako zločiny v důsledku naplnění některého ze zákonných znaků podle § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku a postiženy podstatně přísnějším trestem odnětí svobody (se sazbou od 2 roků do 8 let), musí zde být určitá věcná souvislost spáchané krádeže s danou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek. K tomuto závěru lze dospět i s oporou o historický výklad citovaného ustanovení na základě důvodové zprávy k návrhu trestního zákoníku, o doktrinální výklad obsažený v odborné literatuře a zčásti také o dosavadní judikaturu. Ostatně potřebu věcné souvislosti (a nedostatečnost samotné časové a místní souvislosti) oné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí se spáchaným trestným činem už vyjádřil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 20. 1. 2021, sp. zn. 7 Tdo 10/2021 (viz zejména body 20. a 21. jeho odůvodnění). Přitom může jít o různou souvislost spočívající např. v tom, že pachatel přímo využije či zneužije ke spáchání trestného činu existující událost, která vážně ohrožuje život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, anebo mu taková událost umožní či usnadní spáchání trestného činu, popřípadě pachatel počítá s tím, že v důsledku této události či opatření vyvolaných k jejímu řešení nebo zvládnání nebude odhalena jeho trestná činnost, resp. pachatel nebude zjištěn a dopaden apod. Uvedená souvislost je pak zřejmá zejména v případě, jestliže trestný čin pachatele bude zaměřen přímo proti*

⁹¹ Srov. bod 25. rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021, uveřejněný pod číslem 19/2021 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, ECLI:CZ:NS:2021:15.TDO.110.2021.1.

*opatřením nebo omezením učiněným k řešení zmíněné situace, anebo bude mařit či ztěžovat její zvládnutí nebo odvrácení atd.*⁹²

2.1.3 Stížnost pro porušení zákona a COVID-19 z pohledu statistiky

Jak bylo shora uvedeno, stížnost pro porušení zákona se v této věcijevila jako jakýsi záchranný kruh pro obviněné, kteří nevyužili či zmeškali lhůty pro podání odvolání či dovolání.

V letech 2020 až 2023 bylo podáno celkem 3 318 podnětů ke stížnosti pro porušení zákona, z nichž 422 bylo podáno k Nejvyššímu soudu, přičemž v 361 věcech bylo stížnosti Nejvyšším soudem vyhověno.⁹³ V tomto případě činila procentuální úspěšnost stížnosti 85,5 %. Přehled trestních případů, které byly podrobeny revizi Ministerstvem spravedlnosti na základě stížností pro porušení zákona, během období od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023, zahrnující počet podaných stížností pro porušení zákona ze strany ministrů a ministryň spravedlnosti u Nejvyššího soudu a jejich úspěšnost je graficky znázorněn v sekci Přílohy (který je nedílnou součástí této práce): Graf č. 1.

V letech 2020 až 2023 bylo podáno celkem 384 podnětů ke stížnosti pro porušení zákona týkajících se aplikace kvalifikovaných skutkových podstat ve vztahu k trestným činům spáchaným během nouzového stavu vyhlášeného Vládou České republiky v důsledku pandemie onemocnění COVID-19, z nichž 154 bylo podáno k Nejvyššímu soudu, přičemž v 153 věcech bylo stížnosti Nejvyšším soudem vyhověno.⁹⁴ V tomto případě činila procentuální úspěšnost stížnosti 99,4 %. Přehled trestních případů, které byly posouzeny Ministerstvem spravedlnosti na základě podnětů stížnosti pro porušení zákona týkajících se aplikace kvalifikovaných skutkových podstat ve vztahu k trestným činům

⁹² Srov. bod 29. rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021, uveřejněný pod číslem 19/2021 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, ECLI:CZ:NS:2021:15.TDO.110.2021.1.

⁹³ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. STÍŽNOSTI PRO PORUŠENÍ ZÁKONA. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Justice.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/stiznosti-pro-poruseni-zakona>.

⁹⁴ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Archiv stížností pro porušení zákona a rozhodnutí o nich z let 2019 až 2023. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Justice.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/archiv-stiznosti-pro-porusovani-zakona-1.3>.

spáchaným během nouzového stavu vyhlášeného Vládou České republiky v důsledku pandemie onemocnění COVID-19 v období od 7. 10. 2020 do 26. 6. 2023, zahrnuje i počet podaných stížností pro porušení zákona od ministrů a ministryň spravedlnosti u Nejvyššího soudu a jejich míru úspěšnosti a je graficky znázorněn v sekci Přílohy: Graf č. 2.

K výše uvedenému lze zmínit, že od 26. 6. 2023 do dne odevzdání této práce (tj. 26. 3. 2024) bylo u Nejvyššího soudu rozhodnuto o dalších deseti stížnostech pro porušení zákona, přičemž pouze jedné z nich nebylo vyhověno a byla zamítnuta.⁹⁵ Dále je nutné konstatovat, že podněty ke stížnosti pro porušení zákona stran této problematiky jsou stále podávány a v současné době Ministerstvo spravedlnosti eviduje nižší jednotky případů, které jsou podrobovány přezkumu.

2.2 Judikatura týkající se stížností pro porušení zákona

V poslední dekádě došlo v rámci judikatury k určitému posunu, co se stížností pro porušení zákona týče. V následujících kapitolách jsem si vybral dvě rozhodnutí Nejvyššího soudu, která si zaslouží pozornost, a která se vypořádala s nejasnostmi stran stížnosti pro porušení zákona v souvislosti s novými instituty trestního řízení (např. dohoda o vině a trestu).

2.2.1 Dohoda o vině a trestu

Nejdříve snad pár slov k samostatnému institutu dohodě o vině a trestu.⁹⁶ Tento alternativní způsob vyřízení některých trestních věcí byl zaveden teprve

⁹⁵ NEJVYŠŠÍ SOUD. Rozšířený vyhledávací formulář. NEJVYŠŠÍ SOUD. *Nsoud.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: [https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/\\$\\$WebSearch1?SearchView&Query=%5Bspzn2%5D%3DTz%20AND%20%5Bdatum_predani_na_web%5D%3E%3D26%2F06%2F2023%20AND%20%5Bdatum_rozhodnuti%5D%3E%3D26%2F06%2F2023%20AND%20\(%5BARozhodnutiRT%5D%3D\(nouzov%C3%BD\)\)&SearchMax=1000&SearchOrder=4&Start=0&Count=50&pohled=1](https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/$$WebSearch1?SearchView&Query=%5Bspzn2%5D%3DTz%20AND%20%5Bdatum_predani_na_web%5D%3E%3D26%2F06%2F2023%20AND%20%5Bdatum_rozhodnuti%5D%3E%3D26%2F06%2F2023%20AND%20(%5BARozhodnutiRT%5D%3D(nouzov%C3%BD))&SearchMax=1000&SearchOrder=4&Start=0&Count=50&pohled=1).

⁹⁶ Zákodárce zvolil nešťastný název pro tento institut, neboť se dohoduje pouze o trestu nikoli o vině. Výstižnější název by byl např. „Dohoda o trestu a uznání viny“. Uznání viny považuji za lepší terminologii, neboť při použití slova „prohlášení“ viny by mohlo docházet k záměně a

novelou v roce 2012, jedná se tedy o relativně nový institut, kterým se soudy v rámci trestního řízení doposud vypořádávají. Byl přebrán z angloamerického právního systému, kde je znám pod termín *Plea of Guilty* či *Plea Bargaining*. Hlavním cílem tohoto institutu je dosažení dohody mezi státním zástupcem a obviněným, která bude přijatelná pro obě strany. Schválení této dohody soudem je nutnou podmínkou, avšak soud není vázán takovou dohodou, může tedy dohodu nepřijmout. Sjednání dohody umožňuje urychlení projednání věci, obviněný se vzdá práva na plnohodnotné soudní projednání. Obviněný při této alternativě vyřízení jeho trestní věci může očekávat ochotu státního zástupce s ním uzavřít dohodu o mírnějším potrestání.⁹⁷

V daném případě se Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022, uveřejněné pod číslem 44/2022 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní⁹⁸, jednoznačně vyjádřil pro uzavírání dohod o vině a trestu na počátku hlavního líčení: *„Nelze přisvědčit ani argumentaci ministra spravedlnosti, že dohodu o vině a trestu je možné uzavřít kdykoliv v průběhu řízení, pokud jsou splněny podmínky uvedené v § 175a odst. 1 tr. ř. Dohoda o vině a trestu byla dříve institutem použitelným pouze v přípravném řízení, o čemž svědčí i právní úprava v § 314o a násl. tr. ř. Proto byly v § 175a odst. 1 tr. ř. stanoveny podmínky, které musí být v přípravném řízení splněny, aby bylo možné uzavřít dohodu o vině a trestu. Nelze se ztotožnit ani se závěrem ministra spravedlnosti, že nově přijatá úprava podle § 206b tr. ř. umožňuje kdykoli v průběhu řízení před soudem prvního stupně schválit uzavřenou dohodu o vině a trestu. Systematické zařazení posledně zmíněného zákonného ustanovení do právní úpravy počátku hlavního líčení svědčí pro závěr, že tento postup je možný a vhodný především na počátku hlavního líčení před zahájením dokazování soudem prvního stupně“*.⁹⁹

nejasnostem související s dalším institutem trestního řádu a tím je právě „Prohlášení viny“ upraveného v ust. § 206c trestního řádu ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2260.

⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022, uveřejněné pod číslem 44/2022 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/7B8073ED5E90AC51C12588AF0019155C?openDocument&Highlight=0,null,dohoda,o,vin%C4%9B,a,trestu.

⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022, uveřejněné pod číslem 44/2022 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní; bod 12. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/7B8073ED5E90AC51C12588AF0019155C?openDocument&Highlight=0,null,dohoda,o,vin%C4%9B,a,trestu.

Stěžejní je však právní věta, která v daném případě vyřešila problematiku ohledně možnosti podání stížnosti proti usnesení dle ust. § 206b odst. 3 trestního řádu ve znění pozdějších předpisů: „*Došlo-li k sjednání dohody o vině a trestu, pokračuje se v hlavním líčení. Státní zástupce nejprve přednese obsah sjednané dohody o vině a trestu a navrhne soudu její schválení. Nedošlo-li k dohodě o náhradě škody nebo nemajetkové újmy anebo o vydání bezdůvodného obohacení, státní zástupce na tuto skutečnost soud upozorní. Po přednesení návrhu na schválení dohody o vině a trestu se v hlavním líčení postupuje přiměřeně podle § 314q odst. 3 až 5 a § 314r*“.

Ministr spravedlnosti v podané stížnosti pro porušení zákona uvedl, že: „*Nelze ustanovení § 314r odst. 2 tr. ř. vnímat tak, že je omezeno na proces schvalování dohody o vině a trestu před podáním obžaloby, neboť pak by neexistovala právní úprava použitelná pro rozhodování o schválení či neschválení dohody o vině a trestu předložené v rámci probíhajícího hlavního líčení před soudem prvního stupně. Použití tohoto zákonného ustanovení ve stadiu řízení, v němž již probíhá hlavní líčení, je v souladu s přípustnou analogií zákona, která je ve prospěch obviněných osob. Závěr stížnostního soudu o nepoužitelnosti ustanovení § 314r odst. 2 věty třetí tr. ř. je podle ministra spravedlnosti v rozporu s právy procesních stran řízení, neboť tím dochází ke zvýhodnění obviněných, kteří uzavřeli se státním zástupcem dohodu o vině a trestu v řízení před podáním obžaloby, oproti obviněným, kteří uzavřeli tuto dohodu až v průběhu řízení před soudem prvního stupně*“.¹⁰⁰

Nejvyšší soud v této věci vyslovil názor, že: „**Proti usnesení, jímž soud prvního stupně neschválil dohodu o vině a trestu podle § 206b odst. 3 tr. ř., není přípustná stížnost. Ustanovení § 314r odst. 2 věty druhé a třetí tr. ř. se nepoužije**“.¹⁰¹

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022, uveřejněné pod číslem 44/2022 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní; bod 5. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/7B8073ED5E90AC51C12588AF0019155C?openDocument&Highlight=0,null,dohoda,o,vin%C4%9B,a,trestu. Pro úplnost jest vhodné uvést znění ust. § 314r odst. 2 trestního řádu ve znění pozdějších předpisů: „*Soud dohodu o vině a trestu neschválí, je-li nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo z hlediska druhu a výše navrženého trestu, případně ochranného opatření, nebo nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, anebo zjistí-li, že došlo k závažnému porušení práv obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu. V takovém případě věc vrátí usnesením do přípravného řízení. Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, která má odkladný účinek*“.

¹⁰¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022, uveřejněné pod číslem 44/2022 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní; právní věta & bod 13. Dostupné z:

K tomu lze ještě uvést, že závěrem se Nejvyšší soud okrajově vyjádřil k možnému znevýhodnění obviněného, který uzavřel dohodu o vině a trestu se státním zástupcem až poté, co bylo nařízeno hlavní líčení. To by mohlo sloužit jako podnět pro zákonodárce k úpravě právních předpisů, ale nemělo by být použito jako argument pro analogickou aplikaci (tu ministr spravedlnosti v podané stížnosti uplatnil). Dále je důležité zdůraznit, že obviněný nemá automaticky nárok na uzavření dohody o vině a trestu nebo na využití jiných právních institutů nebo alternativních postupů v trestním řízení. Stanovení podmínek pro tyto instituty a jejich shoda ve všech fázích trestního řízení je v kompetenci zákonodárce.¹⁰²

2.2.2 Usnesení o dočasném odložení trestního stíhání

Zprvu by bylo taktéž vhodné uvést pár vět o dočasném odložení trestního stíhání podle ust. § 159b trestního řádu ve znění pozdějších předpisů. Tento institut by se dal charakterizovat jako možnost pro oddálení trestního stíhání dle ust. § 160 odst. 1 trestního řádu ve znění pozdějších předpisů. Policejnímu orgánu tak dává více časové dotace k objasnění trestné činnosti nebo zjištění osob pachatelů v rámci prověřování. Komentářová literatura doplňuje zákonné ustanovení o důležitou podmínku, bez které by nebylo možné tento institut uplatnit; lze jej totiž použít jen ve věci, ve které je sepsán záznam o zahájení úkonů trestního řízení dle ust. § 158 odst. 3 věty první trestního řádu ve znění pozdějších předpisů.¹⁰³

Stížnost pro porušení zákona směřovala do ust. § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu ve znění pozdějších předpisů.¹⁰⁴ Spočívala tedy v názoru, že státní

https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/7B8073ED5E90AC51C12588AF0019155C?openDocument&Highlight=0,null,dohoda,o,vin%C4%9B,a,trestu

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022, uveřejněné pod číslem 44/2022 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní; bod 17. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/7B8073ED5E90AC51C12588AF0019155C?openDocument&Highlight=0,null,dohoda,o,vin%C4%9B,a,trestu

¹⁰³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2051-2052.

¹⁰⁴ Srov. § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu ve znění pozdějších předpisů: „*Jestliže lhůta k podání stížnosti již všem oprávněným osobám uplynula a stížnosti nebylo vyhověno podle odstavce 1, předloží věc k rozhodnutí policejní orgán státnímu zástupci, který vykonává nad přípravným řízením dozor, a jde-li o stížnost proti usnesení, k němuž tento státní zástupce dal souhlas nebo pokyn, jeho prostřednictvím nadřízenému státnímu zástupci nebo, je-li takovým státním zástupcem*

zástupce, když odmítl stížnost obviněného proti usnesení policejního orgánu podle § 160 odst. 1 trestního řádu ve znění pozdějších předpisů o zahájení trestního stíhání, porušil zákon stanovený v § 146 odst. 2 písm. b) trestního řádu ve znění pozdějších předpisů. Tato situace vychází z výkladu termínu „předchozí souhlas“ státního zástupce. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí konstatoval, že stížnost pro porušení zákona nelze považovat za důvodnou, neboť je založena na nepřiměřeně extenzivním výkladu pojmu „souhlas“ podle § 146 odst. 2 trestního řádu ve znění pozdějších předpisů.

Nejvyšší soud k dané problematice uvedl, že : „*Souhlas dozorového státního zástupce s dočasným odložením trestního stíhání podle § 159b odst. 1 tr. ř., případně s prodloužením lhůty takového dočasného odložení podle § 159b odst. 2 tr. ř., sám o sobě není souhlasem státního zástupce s později učiněným usnesením o zahájení trestního stíhání, jehož důsledkem je jinak s ohledem na ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. změna ve funkční příslušnosti pro rozhodnutí o stížnosti obviněného proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání*“.¹⁰⁵

evropský pověřený žalobce nebo evropský žalobce, jeho prostřednictvím příslušnému orgánu Úřadu evropského veřejného žalobce“.

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 3 Tz 17/2021, uveřejněné pod číslem 11/2022 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, ECLI:CZ:NS:2021:3.TZ.17.2021.1. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/90EBD2E74D0584CBC1258806001B7B80?openDocument&Highlight=0,null,odlo%C5%BEen%C3%AD,trestn%C3%ADho,st%C3%ADh%C3%A1n%C3%AD.

3 Rekodifikace trestního řádu

V posledních letech se stal průběh trestního řízení jedním z klíčových aspektů právního systému, který podléhá neustálým výzvám a proměnám v reakci na rozvoj společnosti, technologie a mezinárodních právních standardů. S tím souvisí i neustálé úsilí o optimalizaci právních norem a postupů v oblasti trestního práva procesního. V této kapitole je zvláštní pozornost věnována rekodifikaci trestního řádu, která představuje komplexní a systematické přepracování (některých) norem upravujících trestní proces. Cílem této rekodifikace má být přizpůsobení právního rámce moderním výzvám a potřebám, zajištění efektivnějšího průběhu trestního řízení, posílení ochrany práv účastníků a reakce na nové formy kriminality. Rekodifikace trestního řádu neznamena pouze technickou úpravu existujících právních předpisů, ale představuje příležitost pro hlubší reflektování současného stavu trestního procesu a jeho následné transformace do moderní a efektivní podoby. Tento proces vyžaduje pečlivou analýzu stávajících nedostatků a široký konsensus mezi odborníky a praktiky v trestním právu.¹⁰⁶

V tomto kontextu lze zmínit Pracovní komisi pro nový trestní řád, která se skládá z odborníků z různých sfér práva, včetně soudců, státních zástupců či advokátů. Jejím úkolem je formulovat návrhy, které povedou k modernizaci trestního řízení, zohledňující aktuální vývoj právních standardů a požadavků společnosti. Více o její činnosti pojednávají následující odstavce.

3.1 Komise pro nový trestní řád a její teze

V březnu roku 2014 začala fungovat Pracovní komise pro nový trestní řád, která se skládá z odborníků v oblasti trestního práva procesního. Komise je složena z praktiků, včetně soudců, státních zástupců, advokátů, zástupců ministerstva vnitra a Policie České republiky, a také z akademických odborníků. Jejím cílem je zajistit různorodost názorů na trestní řízení a prostřednictvím

¹⁰⁶ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Rekodifikace trestního práva procesního. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Justice.cz* [online]. 2022 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>.

diskuse dosáhnout co nejlepší a komplexní úpravy trestního řízení. Nová úprava trestního řízení se jeví jako nezbytná, protože současná právní norma pochází z 60. let minulého století a i přes opakované změny nedostatečně odpovídá potřebám trestního procesu 21. století.¹⁰⁷

První podstatné změny trestního řádu proběhly krátce po roce 1989 v reakci na dramatické společenské změny (viz kapitola 1.2.5 *Trestní řád z roku 1961 – současnost*). Tyto úpravy odstranily hlavní nedostatky trestního řádu, které nebyly kompatibilní s novými podmínkami demokratického právního státu. Přestože byly pod tlakem praktických požadavků vytvořeny různé novely trestního řádu, dosud přetrvává řada problémů, které brání efektivnímu průběhu trestního procesu. Mezi tyto problémy patří zejména komplikovanost a zdoluhavost trestního řízení. Tato složitost spolu s vysokými nároky na formální aspekty dokazování ztěžuje systému trestní justice zvládnání některých závažných forem kriminality i běžné kriminality.¹⁰⁸

Trestní řád představuje klíčový právní předpis pro upravení obecného trestního řízení, působící ve spojení s dalšími specifickými zákony, zejména s ohledem na ZSVM, zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, či zákon č. 104/2013 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Nový trestní řád si klade za cíl splnit závazky v oblasti trestního práva vyplývající z mezinárodních smluv a právních předpisů Evropské unie a zajistit tak harmonizaci právních předpisů. Navrhovaný trestní řád vychází z hodnocení účinnosti stávajících legislativních základů trestního procesu, přičemž bere v úvahu právní úpravy v evropských zemích a taktéž reaguje na dynamický vývoj v jiných oblastech právních předpisů. Současně reflektuje moderní trendy v oblasti trestního práva a aktuální soudní judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. Při zachování všech záruk a práv obviněného se snaží o redukci administrativní zátěže a zrychlení trestního řízení.¹⁰⁹

Komise se v rámci rekodifikace snaží do nového trestněprocesního předpisu zakomponovat níže uvedené teze a inovace, které zahrnují¹¹⁰:

¹⁰⁷ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Rekodifikace trestního práva procesního. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Justice.cz* [online]. 2022 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Tamtéž.

1. Zrychlení trestního řízení
2. Posílení kontradiktornosti řízení
3. Posílení oportunních prvků
4. Posílení koncentrace řízení
5. Posílení práv poškozeného
6. Snížení administrativní zátěže orgánů působících v trestním řízení a zjednodušení průběhu řízení
7. Zefektivnění výkonu rozhodnutí o trestní sankci
8. Modernizace trestního řádu v souladu s technologickým vývojem

3.1.1 (Mimořádné) opravné prostředky v návrhu nového trestního řádu

Současný trestní řád prošel za dobu své platnosti významnými změnami v důsledku mnoha novel a intervencí Ústavního soudu jakožto negativního zákonodárce. Mezi klíčové novely, které ovlivnily původní koncept trestního řádu, patří zejména tzv. velká novela, zákon č. 265/2001 Sb. Tato novela zavedla nový mimořádný opravný prostředek, tj. dovolání a provedla významné změny v úpravě tohoto opravného prostředku posilující apelační princip na úkor kasačního a omezení revizního principu.¹¹¹

Významné změny plynou i z nálezů Ústavního soudu, zejména rozhodnutí pléna ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, kterým došlo k zrušení § 272 trestního řádu a část § 279 trestního řádu. Tato kontinuální reforma trestního řádu, včetně opravných prostředků, v posledních letech výrazně ovlivnila jeho aktuální podobu.¹¹²

V reakci na kritiku úpravy stížnosti pro porušení zákona ze strany Ústavního soudu a odborné veřejnosti a s ohledem na existující dovolací

¹¹¹ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. Rekodifikace trestního práva procesního. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. *Justice.cz* [online]. 2022 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>; Příloha: Aktuální verze návrhu nového trestního řádu.

¹¹² Nález Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, publikovaný pod č. 424/2001 Sb. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-15-01>.

prostředek a rozšíření dovolacích důvodů se v návrhu navrhuje vypustit stížnost pro porušení zákona z dosavadních opravných prostředků. Nový trestní řád by tak měl zdůraznit odpovědnost stran trestního řízení a využít existující opravné prostředky pro nápravu rozhodnutí. Zároveň by měly být provedeny úpravy podmínek využitelnosti těchto prostředků, a to v souladu se současnými potřebami a vývojem právního prostředí.¹¹³

Z mnoha změn je nutné zdůraznit prodloužení lhůt pro podání běžných opravných prostředků, jako je stížnost (z 3 na 8 dní) a odvolání (z 8 na 15 dní). Dále došlo k rozšíření možností využití dovolání a obnovy řízení, a to i s ohledem na vynechání stížnosti pro porušení zákona. Signifikantní změnou je výrazné posílení apelačního principu v odvolacím řízení na úkor kasačního principu, umožňující dokonce uznání obviněného vinným, i když byl soudem prvního stupně zproštěn obžaloby. Tato úprava je kompenzována rozšířeným přístupem obviněného k dovolacímu soudu.¹¹⁴

Reforma opravných prostředků zahrnuje nově formulované základní zásady trestního řízení, zejména zdůrazňuje zásadu kontradiktornosti, což se projevuje v povinnosti informovat druhou stranu o podaném opravném prostředku, umožňující jí tak vyjádřit svou procesní obranu, a povinnosti soudu upozornit strany na možnou změnu právní kvalifikace. Celkový cíl reformy opravných prostředků spočívá v závažnějším zapojení stran do řízení o opravných prostředcích, v přípravě rozhodnutí tak, aby bylo, pokud možno, definitivní, a aby nedocházelo k zbytečnému opakovanému projednávání téže věci u různých soudů s různými výsledky. Zatímco odvolací řízení staví na principu apelace s rozšířenou povinností doplnit nebo znovu provést důkazy, dovolací řízení nadále vychází z principu kasace, kde se zásadně nemá provádět rozsáhlé dokazování.¹¹⁵

¹¹³ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Důvodová zpráva k návrhu nového trestního řádu: Část šestá – opravné prostředky a řízení o nich* [disk]. Praha, 2022, 47 s.

¹¹⁴ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Justice.cz* [online]. 2022 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>; Příloha: Aktuální verze návrhu nového trestního řádu.

¹¹⁵ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Důvodová zpráva k návrhu nového trestního řádu: Část šestá – opravné prostředky a řízení o nich* [disk]. Praha, 2022, 47 s.

3.1.2 Argumentace pro zrušení stížnosti

Kromě toho, že dovolání má přejímat stávající právní úpravu, kvůli navrhovanému vypuštění stížnosti pro porušení zákona je potřeba, aby tento mimořádný opravný prostředek pokryl i případy, které do této doby řešila právě stížnost. V návrhu se tedy setkáváme a novými ustanoveními v důvodech dovolání a to konkrétně pod písm. d), který zní: „Dovolání lze podat, jen je-li dán některý z následujících důvodů: ... byla porušena ustanovení trestněprocesního zákona o přítomnosti obviněného v hlavním nebo odvolacím líčení nebo ve veřejném zasedání nebo v řízení došlo k jiné podstatné procesní vadě, která měla vliv na správnost a zákonnost napadeného rozhodnutí“.¹¹⁶ S cílem rozšířit aplikovatelnost tohoto důvodu i na další případy významných procesních chyb, které ovlivnily správnost a zákonnost napadeného rozhodnutí, lze uvažovat o situacích, jako je nedostatečné zahájení trestního stíhání proti obviněnému (s ohledem na to, že sdělení obvinění lze považovat za neplatné), či vážné porušení práva obviněného na obhajobu v předchozím řízení (například v nedostatečném upozornění na možnou změnu právní kvalifikace, nedostatečném poskytnutí dostatečného času pro přípravu obhajoby apod.). Je však nutné zajistit, aby bylo prokázáno, že tato procesní vada skutečně ovlivnila správnost a zákonnost napadeného rozhodnutí.¹¹⁷ Dále lze v návrhu najít nový důvod dovolání pod písm. m), ve znění: „Dovolání lze podat, jen je-li dán některý z následujících důvodů: ... v rozporu s trestněprocesním zákonem došlo oproti dřívějšímu rozhodnutí k jeho změně v neprospěch obviněného“.¹¹⁸ Tento důvod spočívá v porušení procesního principu zákazu *reformationis in peius*. Pokud v následném řízení po zrušení rozhodnutí na základě podaného opravného

¹¹⁶ Srov. § q2 odst. 1 písm. d) návrhu nového trestního řádu. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Rekodifikace trestního práva procesního. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Justice.cz* [online]. 2022 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>; Příloha: Aktuální verze návrhu nového trestního řádu.

¹¹⁷ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Důvodová zpráva k návrhu nového trestního řádu: Část šestá – opravné prostředky a řízení o nich* [disk]. Praha, 2022, 47 s.

¹¹⁸ Srov. § q2 odst. 1 písm. m) návrhu nového trestního řádu. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Rekodifikace trestního práva procesního. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Justice.cz* [online]. 2022 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>; Příloha: Aktuální verze návrhu nového trestního řádu.

prostředku ve prospěch obviněného dojde k změně rozhodnutí, která je pro něj nevýhodná.¹¹⁹

Dalším institutem, který má pomoci nahradit stížnost pro porušení zákona, je obnova řízení. Jaké jsou důvody obnovy řízení skončeného rozsudkem a trestním příkazem jsou v návrhu zakotveny v § r2 odst. 2 ve znění: „*Obnova řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem nebo trestním příkazem, se povolí také tehdy, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými již dříve odůvodnit uložení souhrnného nebo společného trestu, který nebyl uložen, anebo jeho neuložení, pokud uložen byl*“.¹²⁰ Zde je jasně stanoveno pravidlo, které vyplývá z judikatury Nejvyššího soudu ohledně vztahu dvou speciálních opravných prostředků, a to obnovy řízení a stížnosti pro porušení zákona. Toto pravidlo se týká nápravy nedostatků při ukládání souhrnného trestu a bylo stanoveno Nejvyšším soudem s jasným upřednostněním obnovy řízení. Tato zásada platí zejména v případě, kdy je stížnost pro porušení zákona v nově navrhaném trestním řádu zcela vynechána. Z tohoto důvodu je vhodné umožnit obnovu řízení i v situaci popsané v tomto odstavci, která spočívá v nových zjištěních, jež kladou pochybnosti o správnosti uložení či neuložení souhrnného či společného trestu.¹²¹

Naprostou novinku přináší ustanovení „Obnova vykonávacího řízení a řízení o nákladech řízení“ ve znění: „*Ustanovení o obnově se přiměřeně použijí i ve vykonávacím řízení ohledně usnesení, které se týká výkonu trestu nebo ochranného opatření, vyjdou-li najevo skutečnosti, důkazní prostředky nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi, důkazními prostředky a důkazy známými již dříve vést k závěru, že důvody k takovému rozhodnutí dány nebyly a nápravu nelze zjednat jiným způsobem předpokládaným trestněprocesním zákonem. Ustanovení věty první se*

¹¹⁹ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. *Důvodová zpráva k návrhu nového trestního řádu: Část šestá – opravné prostředky a řízení o nich* [disk]. Praha, 2022, 47 s.

¹²⁰ Srov. § r2 odst. 2 návrhu nového trestního řádu. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. *Justice.cz* [online]. 2022 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>; Příloha: Aktuální verze návrhu nového trestního řádu.

¹²¹ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. *Důvodová zpráva k návrhu nového trestního řádu: Část šestá – opravné prostředky a řízení o nich* [disk]. Praha, 2022, 47 s.

*nepoužije, pokud došlo k úplnému vykonání trestu nebo ochranného opatření“.*¹²²

Podle ní by měla být ustanovení o obnově řízení přiměřeně aplikována i v rámci vykonávacího řízení, pokud není možné dosáhnout nápravy jiným, jednodušším způsobem předepsaným trestněprocesním zákonem. Tento přístup by měl zajistit možnost nápravy chyb v rozhodnutích vykonávacího řízení, zvláště pokud tato náprava dosud probíhala prostřednictvím stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti, která není přenesena do nového trestního řádu. Takový způsob nápravy není příliš vhodný z několika důvodů. Za prvé, ministr spravedlnosti není účastníkem trestního řízení a disponuje pouze nepřímými informacemi, které mu poskytnou strany řízení nebo příslušný orgán. V této souvislosti je vhodné uvést, že závisí na rozhodnutí ministra, zda podá stížnost pro porušení zákona, a pokud byl zákon porušen ve prospěch obviněného, může Nejvyšší soud vydávat pouze akademická rozhodnutí s budoucími účinky, aniž by došlo k nápravě vad v konkrétním řízení. Navíc není vhodné, aby vrcholný orgán soudní soustavy, tj. Nejvyšší soud, napravoval vady pravomocných usnesení soudů prvního (a případně druhého) stupně ve vykonávacím řízení. Nejvyšší soud není oprávněn přezkoumávat přiměřenost původně uděleného trestu ani v rámci řízení o dovolání.¹²³

Stížnosti pro porušení zákona jsou často podávány ministrem spravedlnosti nejen proti rozhodnutím ve vykonávacím řízení, ale také proti rozhodnutím týkajícím se nákladů řízení, například o přiznání nákladů obhájci, povinnosti obviněného nahradit státu náklady trestního řízení nebo povinnosti obviněného nahradit náklady na zmocněnce poškozenému. Tyto nároky na finanční plnění spojené s účastí různých subjektů v trestním řízení nejsou předmětem přezkumu vrcholným soudním orgánem ani v oblasti civilních věcí na základě dovolání, jak je stanoveno v § 238 odst. 1 písm. h) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹²² Srov. § r5 odst. 1 návrhu nového trestního řádu. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Rekodifikace trestního práva procesního. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Justice.cz* [online]. 2022 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>; Příloha: Aktuální verze návrhu nového trestního řádu

¹²³ Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu (online - živé vysílání) - 13.4.2023. Tematický okruh: Opravné prostředky. *Epravo.cz* [online]. 2023 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-13-4-2023-773.html?action=255f0cc4>; MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Důvodová zpráva k návrhu nového trestního řádu: Část šestá – opravné prostředky a řízení o nich* [disk]. Praha, 2022, 47 s.

ve znění pozdějších předpisů.¹²⁴ V případě rozhodnutí učiněných v rámci vykonávacího řízení, konkrétně ve formě usnesení týkajících se výkonu trestu nebo ochranných opatření, se aplikují ustanovení o obnově řízení přiměřeně. To platí v situaci, kdy později vyjdou najevo nové skutečnosti, důkazní prostředky nebo důkazy, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení s dříve známými skutečnostmi, důkazními prostředky a důkazy vést k závěru, že důvody pro toto rozhodnutí neexistovaly (i když jsou nově zjištěny pouze částečně) a náprava není možná jiným způsobem podle trestněprocesního zákona. Nicméně obnova řízení není povolena, pokud obviněný již zcela vykonal trest nebo ochranné opatření, o něž jde, protože v takovém případě není možné provést nápravu ve vztahu k budoucímu výkonu trestu nebo ochranného opatření. Obnova z tohoto důvodu je tak možná buď před započítáním výkonu trestu nebo ochranného opatření, nebo během jeho průběhu.¹²⁵

Ke zrušení stížnosti pro porušení zákona se dlouhodobě hlásí nynější předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu František Púry, který tzv. espézetku považuje za „relikt minulosti“ a domnívá se, že je již překonaná a nejedná se o systémový prvek v novém trestním řízení. Současně uvádí, že kvůli stížnosti dochází k zásahu výkonné moci do moci soudní a chybí zde vůbec záruky, že bude stížnost pro porušení zákona podána. Absentuje jakékoliv formalizované rozhodnutí, které by odůvodňovalo, z jakého důvodu se stížnost odložila. Jedná se o nenárokovou záležitost a současně to není v rukách stran trestního řízení. Dodává, že to co se v současné době řeší stížností pro porušení zákona, by se po rekodifikaci mohlo řešit včasným podáním dovolání či díky rozšířeným důvodům v obnově řízení (více bylo již pospáno v předchozích odstavcích).¹²⁶

Výše nastíněný názor je dlouhodobě konstantní, neboť již v roce 2008 František Púry nastínil tři základní kritéria, která by měly splňovat mimořádné opravné prostředky v novém trestním řádu. Tím prvním je zabránění nadužívání mimořádných opravných prostředků a docílení, aby strany trestního řízení nad

¹²⁴ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. *Důvodová zpráva k návrhu nového trestního řádu: Část šestá – opravné prostředky a řízení o nich* [disk]. Praha, 2022, 47 s.

¹²⁵ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. *Důvodová zpráva k návrhu nového trestního řádu: Část šestá – opravné prostředky a řízení o nich* [disk]. Praha, 2022, 47 s.

¹²⁶ Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu (online - živé vysílání) - 13.4.2023. Tematický okruh: Opravné prostředky. *Epravo.cz* [online]. 2023 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-13-4-2023-773.html?action=255f0cc4>.

míru nespolehaly na jejich použití. Dále by rekonstrukce měla vést ke zkvalitnění rozhodovací praxe orgánů činných v trestním řízení již v prvním a druhém stupni. A nakonec celkově modernizovat úpravu opravných systémů.¹²⁷

Názor Františka Púryho sdílí jeho kolega z Nejvyššího soudu Jiří Říha¹²⁸, který dodává, že postup vyřizování podnětů ke stížnosti pro porušení zákona je neformalizovaný a probíhá „za zavřenými dveřmi“. Dle jeho názoru není cestou všude navýšit stavy a řešit absolutně všechno, bylo by to naprosto nevhodné a systém bude přetížen. V neposlední řadě dodává, že se bude potřeba smířit s tím, že některá rozhodnutí, která budou nesprávná či dokonce nezákonná nebudou napravena.¹²⁹

Z výše uvedeného vyplývá otázka, jakým způsobem by se řešilo porušení zákona po uplynutí lhůty pro podání dovolání. Na to František Púry reagoval tak, že pokud se bude jednat o vadu skutkovou, může to být vyřešeno obnovou řízení. Nicméně pokud se bude jednat o jinou vadu, tak náprava zkrátka nebude možná. Stran této problematiky František Púry upozornil na již notoricky známé tzv. covidové krádeže. K tomu uvedl, že stačilo pouze to, aby si obvinění hlídali svá práva a včasně podali odvolání či dovolání.¹³⁰ K nemožnosti nápravy některých rozhodnutí po lhůtě na dovolání se taktéž vyjádřil Tomáš Gřivna, který konstatoval, že opravdu vypadne určitý okruh věcí, které již Nejvyšší soud nebude moci přezkoumávat. Je tedy pouze na zákonodárci, zda-li takový postup posvěti či nikoli.¹³¹

¹²⁷ *Rekonstrukce trestního práva procesního: (aktuální problémy)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008. ISBN 978-80-87146-13-2, s. 107; VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 410.

¹²⁸ Nutno podotknout, že na přípravě rekonstrukce trestního řádu se právě Jiří Říha velkou měrou podílel.

¹²⁹ Rekonstrukční čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu (online - živé vysílání) - 13.4.2023. Tematický okruh: Opravné prostředky. *Epravo.cz* [online]. 2023 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-13-4-2023-773.html?action=255f0cc4>.

¹³⁰ Rekonstrukční čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu (online - živé vysílání) - 13.4.2023. Tematický okruh: Opravné prostředky. *Epravo.cz* [online]. 2023 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-13-4-2023-773.html?action=255f0cc4>.

¹³¹ Rekonstrukční čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu (online - živé vysílání) - 13.4.2023. Tematický okruh: Opravné prostředky. *Epravo.cz* [online]. 2023 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-13-4-2023-773.html?action=255f0cc4>.

3.1.3 Argumentace pro ponechání stížnosti

Radek Visinger ve své monografii věcně argumentuje důvody pro zanechání stížnosti pro porušení zákona. I přes to světepě netrvá na udržení institutu stížnosti pro porušení zákona samotného. Uvádí, že hlavním cílem je spíše správně nastavit opravné systémy tak, aby měl každý obviněný přibližně stejnou možnost dosáhnout nápravy nezákonností, jak je tomu v současné době.¹³²

Kritici namítají, že kvůli stížnosti pro porušení zákona dochází k duplicitě mimořádných opravných prostředků, to se však vylučuje s výsledky obsahové analýzy zpracované v již zmíněné právní monografii od Visingera, současně tak duplicitu nelze potvrdit ani v rovině praktické, neboť rozsah přezkumu dovolání a stížnosti se nepřekrývají.¹³³ V současné době vzrůstající inflace je namísto taktéž argument týkající se finančních výdajů pro obviněné. Dovolání totiž může obviněný podat pouze prostřednictvím obhájce, jedná se o tzv. advokátní přímus.¹³⁴ Jde o zákonný požadavek, který má zajistit dostatečně kvalifikovaný podnět k tomu, aby se Nejvyšší soud věcí zabýval, současně aby tak byla zachována rovnost přístupu bez ohledu na jejich právní vzdělání.¹³⁵ Jediným východiskem pro obviněného, který na náhradu odměny nemá dostatek prostředků, je zažádání si o přiznání nároku na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu. To však nestačí a je třeba, aby obviněný osvědčil, že nemá dostatek finančních prostředků.¹³⁶ Podání podnětu ke stížnosti pro porušení zákona není žádným způsobem zpoplatněno.

Dalším z nevyřešených problémů rekonstrukce jsou případy, kdy je stížnost podávána proti rozhodnutím soudů či státních zástupců učiněným v době komunistické totality a související s politicky motivovanými rozhodnutími, nikoli s běžnou kriminalitou. Samozřejmě lhůty pro odvolání či dovolání jsou dávno prekludované a málokdy vyvstanou v takovém případě nové důkazy, které by odůvodňovaly zahájení obnovy řízení. Jedná se ve většině případů o trestní věci

¹³² VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 414.

¹³³ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 411.

¹³⁴ Srov. § 265d odst. 2 trestního řádu ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3212.

¹³⁶ Tamtéž; s. 3212.

související s politickými vězni, kteří byli perzekuováni komunistickým režimem. Do této skupiny patří taktéž tzv. odpírači vojenské služby minulého režimu, především tedy svědci Jehovovi či příslušníci jiných náboženství. Této problematice se dlouhodobě věnuje advokát Lubomír Müller¹³⁷, který právě díky stížnosti pro porušení zákona podává podněty k očištění jmen této skupiny lidí. Například v roce 2017 jich Ministerstvo spravedlnosti evidovalo kolem 30.¹³⁸ A do dnešní doby jsou stále tyto podněty podávány (v současné době Ministerstvo spravedlnosti eviduje 5 takových případů)¹³⁹ a Nejvyšší soud jim zpravidla vyhoví. Ani důvodová zpráva nepřináší odpověď na to, jak by tyto případy byly řešeny po rekodifikaci trestního řádu. S největší pravděpodobností by některé případy nebylo možné žádným způsobem napravit. Praxe stran této problematiky je taková, že primárně se v těchto případech vychází z trestního řádu (tj. ustanovení § 266 a násl. trestního řádu ve znění pozdějších předpisů, neboť stížnost pro porušení není žádným způsobem lhůtově limitována) a pouze subsidiárně lze využít zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, konkrétně lze zmínit jeho § 4, díky kterému lze v přezkumném řízení zrušit odsuzující soudní rozhodnutí, které bylo vyhlášeno v době od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 a jež nabylo právní moci, pro jiné zločiny, trestné činy, přečiny nebo přestupky neuvedené v § 2¹⁴⁰, spáchané po 5. květnu 1945 a to:

„a) podle zákona č. 50/1923 Sb., ve znění zákonů jej měnících a doplňujících,

b) podle zákona č. 231/1948 Sb.,

c) podle hlavy první a hlavy druhé oddílu prvního zvláštní části zákona č. 86/1950 Sb., ve znění zákonů jej měnících a doplňujících, dále pro trestný čin nenastoupení služby v branné moci podle § 265 a 266, vyhýbání se služební

¹³⁷ PAMĚŤ NÁRODA. JUDr. Lubomír Müller. PAMĚŤ NÁRODA. *Pametnaroda.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/muller-lubomir-20160205-0>.

¹³⁸ GOLIS, Ondřej. ČESKÝ ROZHLAS. Advokát zastupuje mrtvé v desítky let starých kauzách. Chce je očistit od komunistické perzekuce. ČESKÝ ROZHLAS. *Irozhlas.cz* [online]. 2017 [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/advokat-zastupuje-mrtve-v-desitky-let-starych-kauzach-chce-je-ocistit-od_1707300600_ogo.

¹³⁹ Autor práce vychází ke stavu ke dni 26. 3. 2024.

¹⁴⁰ Srov. § 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzheyf6mjrhexhazrufuyq&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search#>.

povinnosti podle § 270, pro trestný čin zběhnutí podle § 273 odst. 3 a pro trestný čin spolčení k zběhnutí podle § 275 odst. 2 písm. b) uvedeného zákona,

d) podle hlavy první oddílu prvního zvláštní části zákona č. 88/1950 Sb., ve znění zákona č. 102/1953 Sb., a pro přestupek na ochranu jednotného hospodářského plánu podle § 39 a na ochranu pořádku ve věcech církevních podle § 101 uvedeného zákona,

e) podle hlavy první zvláštní části zákona č. 140/1961 Sb., ve znění předpisů jej měnících a doplňujících a dále pro trestné činy neplnění úkolů při provozu soukromého hospodářství podle § 119, útoku na státní orgán a orgán společenské organizace podle § 154 odst. 2, útoku na veřejného činitele podle § 156 odst. 2, ztěžování výkonu pravomoci veřejného činitele podle § 156a, hanobení národa, rasy a přesvědčení podle § 198 písm. b), šíření poplašné zprávy podle § 199, nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 a podle § 270 odst. 1, vyhýbání se výkonu vojenské služby podle § 280 odst. 1, zběhnutí do ciziny podle § 283 odst. 1, 2 a ohrožování politického a morálního stavu jednotky podle § 288 odst. 1 uvedeného zákona.

f) podle druhého oddílu zákona č. 19/1855 ř. z.¹⁴¹

Jak již bylo shora zmíněno, František Púry se mj. obává, že kvůli stížnosti dochází k zásahu výkonné moci do moci soudní. Na tuto problematiku se dá nahlížet i jinou optikou. Ministr spravedlnosti, tedy subjekt mimosoudní a orgán moci výkonné, by do výše uvedené problematiky mohl vrhat jiné světlo a nabídnout jiné úhly pohledu a řešení na předmětnou problematiku. Koneckonců o stížnosti pro porušení zákona stejně bude vždy rozhodovat Nejvyšší soud, který stížnosti může či nemusí vyhovět. Tento úhel pohledu lze podepřít literaturou a praxí ze západních států (více viz kapitola 4. *Stížnost pro porušení zákona v jiných státech*), kdy na přezkumu pravomocných trestních rozhodnutí se podílejí taktéž mimosoudní či veřejnoprávní orgány.

Další argument může být pro akademickou práci lehce „neotřelý“, nicméně zdůrazňuji, že se jedná o můj subjektivní názor, který nemám podložen žádnou odbornou literaturou nebo názorem právní autority, která takováto

¹⁴¹ Srov. § 4 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzheyf6mjrhexhazrufuyq&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search#>.

prohlášení může s klidným vědomím činit. Zrušení stížnosti pro porušení zákona totiž může svým způsobem „hrát do karet“ nejen Nejvyššímu soudu, ale justici obecně. Nejvyšší soud totiž ve chvíli zrušení tohoto mimořádného opravného prostředku bude agendu stížností pro porušení zákona centralizovat na sebe ve formě rozšířených důvodů pro dovolání. Ruku v ruce s tím logicky bude muset navýšit své stavy, a to jak soudcovské, tak administrativní. Spíše v tomto kroku vidím přelévání peněz z jednoho resortu do druhého – argument pro zrušení stížnosti, že postup bude ekonomicky výhodnější a hospodárnější, v tomto případě odpadá. Co se týká justice obecně, stížnost pro porušení zákona je pro ni jakýmsi „vulgárním“ výrazem, neboť v případě vyhovění stížnosti je uznána chyba některého z nižších soudů nebo státních zastupitelství a dochází tak k jakémusi podryvání jejich autority.

4 Stížnost pro porušení zákona v jiných státech

Pro srovnání právních systémů byly vybrány nejen sousední státy České republiky, ale také země s odlišným právním systémem, aby byla dosažena co nejširší a nejkomplexnější komparace.

Tento přístup umožňuje porovnání různorodých právních systémů, přičemž cílem je poskytnout ucelený pohled na organizaci trestního řízení v různých právních tradicích. Sousední státy byly zahrnuty do analýzy, protože sdílejí kulturní, historické a právní prvky s Českou republikou, což usnadňuje identifikaci podobností a odlišností v trestních systémech. Tato srovnání nejenže nabídnou lepší pochopení struktury a postupů trestního řízení v rámci regionu, ale také ukážou, jak se právní systémy mohou lišit i v případě zemí s podobnými kulturními vazbami.

Zahrnutí zemí s odlišným právním systémem pak umožní hlubší pohled na různé přístupy a principy, které mohou ovlivňovat trestní řízení. Tato širší perspektiva je klíčová pro porozumění různým právním kulturám a přístupům k trestnímu právu, což může poskytnout inspiraci pro možné reformy a vylepšení v rámci českého právního systému.

V rámci komparací jsou také poskytnuty základní obrysy systému trestního řízení předmětných států. Tato stručná charakteristika má sloužit k lepšímu porozumění kontextu a specifickým rysům každého právního systému. Zahrnutí těchto informací pomáhá interpretovat a vyhodnocovat srovnávací analýzy s ohledem na základní principy a postupy platné v daných jurisdikcích.

Pro účely srovnání je vhodné zaměřit se na klíčové aspekty institutu stížnosti pro porušení zákona: jedná se o mimořádný prostředek směřující proti definitivnímu a zásadně nezměnitelnému rozhodnutí, a to v širokém spektru případů (může zahrnovat rozhodnutí v meritorních otázkách a může být namířen i proti rozhodnutí státního zástupce); není nárokovým prostředkem, soud se v řízení omezuje na posouzení právních vad rozhodnutí; exkluzivní pravomoc k jeho využití náleží exekutivnímu orgánu (ministru spravedlnosti); při revizi původního rozhodnutí může docházet k jeho změně pouze ve prospěch obviněného (v souladu s ust. § 269 trestního řádu); revize probíhá přímo v rámci

řízení o stížnosti, kde Nejvyšší soud může v některých případech samostatně meritorně rozhodnout ve prospěch obviněného.

4.1 Slovensko

Do roku 1993 Česká republika sdílela stejný právní řád jako Slovenská republika, proto není náhodou, že slovenská právní úprava dlouhou dobu rovněž obsahovala institut stížnosti pro porušení zákona.¹⁴² Za doby své existence prošla několika změnami. Po vzniku samostatného slovenského státu byli aktivně legitimováni k podání *stážnosti pre porušenie zákona* ministr spravedlnosti a generální prokurátor. Proti pravomocnému rozhodnutí soudu, které mělo zakládat porušení zákona, anebo zde byl shledán vadný postup řízení, byly k podání *stážnosti* oprávněny oba subjekty, přičemž generální prokurátor tak mohl učinit i v případě nezákonného rozhodnutí prokurátora, vyšetřovatele nebo policejního orgánu.¹⁴³

V roce 2003 došlo novelou slovenského trestního řádu k nahrazení jeho fakultativnosti obligatorní povahou.¹⁴⁴ Došlo tak k tomu, že subjekty, které byly aktivně legitimovány k podání stížnosti (jednalo se o generálního prokurátora a ministra spravedlnosti), byly nově povinny stížnost podat v případě shledání, že pravomocným rozhodnutím byl porušen zákon, respektive pokud napadené rozhodnutí bylo výsledkem chybného postupu v řízení. Přejít z principu fakultativnosti na princip *ex officio* byl odůvodněn zásadou oficiality a legality.¹⁴⁵ Novelu lze označit za nepovedenou či neúplnou, neboť *stážnosť* sice mohla být podána k Nejvyššímu soudu Slovenské republiky (který jako jediný autoritativně rozhodl o tom, zda byl porušen zákon či nikoliv), avšak pouze na základě podnětu, na který zákon nekladl žádné obsahové náležitosti ba ani okruh osob, které by podnět mohly k Nejvyššímu soudu Slovenské republiky podat.¹⁴⁶

¹⁴² Jednalo se o důsledek převzetí úpravy trestního řízení v podobě zákona č. 141/1961 Zb., o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok), čili téhož předpisu, který je v současnosti stále účinnou trestněprocesní úpravou v České republice.

¹⁴³ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 64.

¹⁴⁴ Novela byla provedena zákonem č. 457/2003 Z. z. s účinností od 1. 12. 2003.

¹⁴⁵ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 68.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 68.

Již v roce 2006 došlo k vypuštění tohoto institutu, a to rekonstrukcí trestního řízení provedenou zákonem č. 301/2005 Zb., trestný poriadok. Institut byl nahrazen institutem dovolání. K odůvodnění tohoto nahrazení lze zmínit, že zákonodárci vzali v potaz kontradiktorní povahu trestního řízení a to, že zárukou zákonnosti trestního řízení mají být odvolací soudy. Zároveň se díky rekonstruovanému znění, docílilo toho, že tímto přiznáním práva podat mimořádný opravný prostředek i obviněnému dosahuje rovnosti stran.¹⁴⁷ K tomu je však potřeba doplnit, že dle ust. § 369 zákona č. 301/2005 Zb., trestný poriadok, je slovenský ministr spravedlnosti oprávněnou osobou k podání dovolání, a to za obligatorní podmínky, že ve věci byl podán podnět.¹⁴⁸ Tento podnět zpravidla vychází od stran řízení (např. ve formě stížnosti nebo žádosti). Předpokládá se, že ministr spravedlnosti bude zásadně zasahovat do řízení touto mimořádnou formou opravného prostředku, pokud to bude vyžadovat veřejný zájem na ochraně zákonnosti a spravedlnosti.¹⁴⁹

V nedávné době na Slovensku se vyskytly tendence k opětovnému zavedení institutu stížnosti pro porušení zákona do právního řádu, dokonce s úmyslem přímého nahrazení institutu dovolání. Tato změna byla součástí vládního návrhu novely zákona o prokuratuře. Důvodová zpráva návrhu zdůvodňovala tuto inovaci tím, že dřívější právní praxe na Slovensku odhalila nedostatky dovolání, které nelze napravit jiným způsobem než omezením subjektů oprávněných iniciovat změnu právoplatného soudního rozhodnutí. I přes téměř sedmdesátiletou existenci dovolání bylo nejčastěji využíváno obviněnými, ale jejich snahy o revizi skutkových zjištění mimo rámec dovolacích důvodů byly často neúspěšné. Naopak generální prokurátor a ministr spravedlnosti měli relativní úspěch díky svým odborným znalostem. Pro obviněné chyběl prostor pro změnu právoplatného rozhodnutí, a úzké vymezení dovolacích důvodů vedlo k nadměrné zátěži soudů a formálnímu odmítání dovolání. Institut dovolání tak nenabízel adekvátní prostor pro řešení závažných aplikačních problémů nejvyšším

¹⁴⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 301/2005 Zb., trestný poriadok, s. 69-70. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/Download.aspx?DocID=188458>; LIPOVSKÝ, Milan: Sťažnosť pre porušenie zákona a konanie o nej – niekoľko poznámok. *Justičná revue*, 56, 2004, č. 6 – 7, s. 671-677. Dostupné z: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/Staznost-pre-porusenie-zakona-a-konanie-o-nej-niekolko-poznamok.htm>.

¹⁴⁸ Srov. § 369 zákona č. 301/2005 Zb., trestný poriadok. Dostupné z: <https://www.slovlex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/301/#prilohy>.

¹⁴⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 301/2005 Zb., trestný poriadok, s. 70. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/Download.aspx?DocID=188458>.

soudem. Návrh však narazil na kritiku, která poukazovala mimo jiné na porušení rovnosti stran, a nakonec nebyl přijat.¹⁵⁰

4.2 Polsko

Polsko uplatňuje charakteristický kontinentální model trestního soudnictví, který zahrnuje Nejvyšší soud, obecné soudy, správní soudy a vojenské soudy.¹⁵¹ Obviněný má možnost využít za určitých podmínek kasační opravný prostředek, který je zaměřen na přezkum právních a technických vad rozhodnutí v předchozích fázích řízení. Vedle kasačního opravného prostředku existuje v polském právním systému další mimořádný opravný prostředek, a to obnova řízení, která může být uplatněna ve vztahu k pravomocným a konečným rozhodnutím.¹⁵² V uvedeném kontextu je klíčovým důvodem pro žádost o obnovu řízení přítomnost nových důkazů (*propter nova*). Tato situace nastává vždy, když nové důkazy, jež nebyly k dispozici při vynesení původního rozsudku, naznačují možnost prokázání alespoň hypotetické existence jedné nebo obou následujících skutečností: buďto obžalovaný nespáchal trestný čin, ze kterého byl původně shledán vinným, nebo byl trest zvýšen kvůli nesprávnému vynechání skutkových okolností, které by mohly vést k mírnějšímu trestu, nebo kvůli nesprávnému zahrnutí faktorů vyžadujících přísnější sankci.¹⁵³

Pro komparaci se českým právním řádem je příhodné zmínit, že do 30. prosince 1995 mělo výlučné právo podat návrh na mimořádnou revizi pouze ministerstvo spravedlnosti (generální prokurátor) nebo veřejný ochránce práv (zmocněnec pro ochranu práv občanů).¹⁵⁴ Dne 29. června 1995 byly provedeny

¹⁵⁰ ŠAMKO, Peter. Návrh na opětovné zavedení "Stížnosti pro porušení zákona" je porušením rovnosti stran. *Právne listy.sk* [online]. 10. 10. 2015. 5 [cit. 2024-02-10]. Dostupné z: <https://www.pravnelisty.sk/clanky/a407-navrh-na-opatovne-zavedenie-staznosti-pre-porusenie-zakona-je-porusenim-rovnosti-stran>.

¹⁵¹ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 273.

¹⁵² JASIŃSKI, Wojciech, Karolina KREMENS a Nina HOLVAST. The Right to Claim Innocence in Poland. *Erasmus Law Review* [online]. 10. 10. 2015. 2020, 13(4), 44-54 [cit. 2024-02-10]. ISSN 2210-2671. Dostupné z: doi:10.5553/ELR.000179.

¹⁵³ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 275.

¹⁵⁴ Tamtéž; s. 275.

změny v trestním řádu, které s účinností od 1. ledna 1996 zrušily ustanovení o mimořádné revizi a nahradily je institutem kasační stížnosti¹⁵⁵, o které je pojednáváno v následujících odstavcích.

Subjekty oprávněné k podání kasačního opravného prostředku zahrnují nejen strany, ale také nejvyššího státního zástupce, veřejného ochránce práv (ombudsmana) a dětského ombudsmana. Důvody pro obnovu řízení zahrnují objevení nových skutečností a důkazů, které svědčí o nevině odsouzeného, nebo situace, kde byl obviněný potrestán nepřiměřeně přísným trestem.¹⁵⁶

Od roku 2017 byl do polského právního systému zaveden třetí mimořádný opravný prostředek, a to mimořádná stížnost (*skarga nadzwyczajna*). Tato stížnost může být podána proti pravomocnému rozsudku obecného soudu nebo vojenského soudu, pokud je to nezbytné pro ochranu principů demokratického státu a dodržování svobody a lidských práv uvedených v Ústavě Polské republiky. Nejvyšší státní zástupce, veřejný ochránce práv a další orgány veřejné moci mohou podat tuto stížnost, a na rozdíl od kasačního řízení, umožňuje přezkum skutkového stavu.¹⁵⁷

4.3 Německo

Německé trestní řízení respektuje tříinstanční strukturu. Kromě odvolání, které umožňuje přezkoumání otázek jak skutkových, tak právních, má obviněný dle německého trestního řádu (*Strafprozeßordnung*) možnost podat dovolání (*Revision*) proti konkrétním rozhodnutím. Vrchní zemské soudy mají pravomoc rozhodovat o žádostech o revizi týkajících se výhradně právních (materiálních a procesních) nedostatků, které jsou podány proti následujícím rozhodnutím: rozsudkům samosoudce, které nelze odvolat kvůli nedostatkům ve skutkovém posouzení; rozsudkům malých a velkých trestních senátů (respektive rozhodnutím zemských soudů), které nelze napadnout odvoláním kvůli nedostatkům ve

¹⁵⁵ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15]; s. 275.

¹⁵⁶ JASIŃSKI, Wojciech, Karolina KREMENS a Nina HOLVAST. The Right to Claim Innocence in Poland. *Erasmus Law Review* [online]. 10. 10. 2015. 2020, 13(4), 44-54 [cit. 2024-02-10]. ISSN 2210-2671. Dostupné z: doi:10.5553/ELR.000179.

¹⁵⁷ Tamtéž.

skutkovém posouzení; rozsudkům zemských soudů v prvním stupni, pokud se jedná výhradně o porušení právní normy obsažené v právním předpisu spolkové země.¹⁵⁸

Dále má odsouzený a státní zástupce v určitých situacích právo žádat o obnovu řízení, přičemž druhý jmenovaný může předkládat argumenty jak ve prospěch, tak v neprospěch odsouzeného. Řízení ohledně návrhu na obnovu řízení se pak skládá z posouzení jeho přípustnosti a samotného materiálního přezkumu. V případě schválení návrhu se nařizuje obnova trestního řízení a koná se nové hlavní líčení.¹⁵⁹ I přes porušení zásady, že pravomocná rozhodnutí by měla být nenapadnutelná, představuje obnova řízení poslední možnost v případech, kdy jsou pravomocná rozhodnutí postavena na chybném skutkovém základě. Návrhy na obnovu řízení nemají šanci, pokud se zaměřují na nápravu chyb ve výkladu trestního práva nebo na přehodnocení důkazů předložených během soudního řízení.¹⁶⁰ V praxi se ukazuje výrazný odpor vůči tomuto "mimořádnému" opravnému prostředku, protože narušuje zásadní zásady právního státu, a to především z řad justice.¹⁶¹

Mimo tyto opravné prostředky mají jednotlivci možnost podat ústavní stížnost k Spolkovému ústavnímu soudu (*Bundesverfassungsgericht*).¹⁶² V rámci německého právního systému neexistují jiné nástroje nápravy v případě porušení zákona v trestním řízení.

¹⁵⁸ CIBULKA, Karel a Michal PTÁČEK. ORGANIZACE TRESTNÍHO SOUDNICTVÍ VE SPOLKOVÉ REPUBLICCE NĚMECKO. *Trestněprávní revue* [online]. C. H. Beck, 2007, 2007(8), 7 [cit. 2024-02-10]. ISSN 1213-5313. Dostupné z: [https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/BJNR006290950.html#BJNR006290950BJNG002702311](https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqg5pxi4s7hbpngxzsg2q&groupIndex=1&rowIndex=0&refSource=search-facets#;srov. § 333 a násl. zákona BGBl. I S. 1074, ber. S. 1319 ze dne 7. 4. 1987 Spolkové sbírky zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <a href=).

¹⁵⁹ Srov. § 359 a násl. zákona BGBl. I S. 1074, ber. S. 1319 ze dne 7. 4. 1987 Spolkové sbírky zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/BJNR006290950.html#BJNR006290950BJNG002702311>.

¹⁶⁰ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 220.

¹⁶¹ Tamtéž; s. 220.

¹⁶² Vnitrostátní soudy a nesoudní subjekty. *E-justice.europa.eu* [online]. 2021, 17/12/2021 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/176/CS/national_courts_and_other_nonjudicial_bodies?GERMANY&member=1.

4.4 Francie

Francouzský systém trestního procesu je organizován do trojinstanční struktury. Kromě prvoinstančních soudů a odvolacích soudů sem ještě řadíme Nejvyšší soud (*Cour de cassation*) ke kterému lze podat odvolání. Odvolání poskytuje možnost důkladného přezkoumání případu ve všech jeho aspektech, včetně skutkových okolností. Při řízení kasační stížnosti se soudci zaměřují pouze na kontrolu dodržení formálních pravidel, aniž by podrobovali detailnímu zkoumání skutkových okolností případu.¹⁶³

Mimo tuto standardní trojinstanční soustavu existuje ve francouzském trestním procesu možnost žádat o obnovu řízení (*pourvoi en révision*) podle článků 622 a násl. francouzského trestního řádu.¹⁶⁴ Tato možnost je omezena na případy, kde došlo k protiprávnímu odsouzení obžalovaných, a nemůže být užitá v jejich neprospěch či tíži. Taktéž se musí jednat o trestný čin (*delit*) či zločin dle francouzského trestního zákona, přičemž přestupky (*contraventions*) jsou vyloučeny z možnosti přezkumu.¹⁶⁵ Dle článku 622-2 francouzského trestního řádu lze o přezkoumání či přehodnocení požádat:

- a) ministr spravedlnost;
- b) generální prokurátor u kasačního soudu;
- c) generální prokurátor u odvolacího soudu;
- d) odsouzená osoba či v případě nezpůsobilosti její zákonný zástupce;
- e) manžel/ka; partner/ka, PACS osoby (formální občanské partnerství dvou osob, jež si nepřejí uzavřít manželství), rodiče, děti, vnoučata, pravnuci nebo odkazovníci v případě smrti nebo nepřítomnosti odsouzeného.

Žádosti o obnovu procesu jsou předkládány *à la commission d'instruction de la Cour de révision* (dále jen „Komise“), složené ze seniorních soudců,

¹⁶³ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 249.

¹⁶⁴ Srov. čl. 622 a násl. Code de procédure pénale, Titre II : Des demandes en révision et en réexamen (Articles 622 à 626-1) ke stavu ke dni 11. 2. 2024. Dostupné z: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071154/LEGISCTA000006138099?isSuggest=true&anchor=LEGISCTA000029122011#LEGISCTA000029122011.

¹⁶⁵ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 250.

specializované na přezkoumávání nových důkazů. Před vydáním rozhodnutí má Komise možnost nařídit dodatečné poskytnutí informací, aby umožnila provedení dalších vyšetřovacích kroků, jako jsou slyšení a znalecké posudky. Žadatel má právo požádat o provedení šetření, avšak Komise má možnost tuto žádost odmítnout. Samotné rozhodnutí ve věci musí být vydáno do tří měsíců. Navíc mohou odsouzený nebo vyšetřovací komise požádat o přerušeni výkonu trestu, zejména pokud je odsouzený ve vězení. Tuto žádost přezkoumává trestní oddělení kasačního soudu.¹⁶⁶

V případě, že Komise shledá žádost jako oprávněnou, předá návrhy na obnovu řízení zvláštní sekci Kasačního soudu. V případě, že je odsouzený zproštěn obžaloby v celém rozsahu, je jeho odsouzení vymazáno z rejstříku trestů. Dále může požádat o zveřejnění „očisťujícího“ rozhodnutí na určitých místech jako je např. město, kde bylo rozhodnutí vydáno.¹⁶⁷ Současně je rozhodnutí zveřejněno v *Journal Officiel* (lze připodobnit Úřednímu věstníku v České republice).¹⁶⁸

Je důležité poznamenat, že od roku 1989, kdy byl tento institut zaveden zákonem „*Seznec*“, bylo do roku 2008 postoupeno ke Kasačnímu soudu pouze 54 žádostí z celkových 2080, přičemž ve 32 případech došlo k změně původního odsuzujícího rozhodnutí.¹⁶⁹ Od roku 1989 byla také provedena změna v úpravě obnovy řízení, přičemž pravomoc rozhodovat o odůvodněnosti žádosti o obnovu byla přenesena z ministra spravedlnosti na uvedenou Komisi. Novela též jako podmínku přípustnosti žádosti stanovila, že nové skutečnosti svou povahou mohou vyvolat pochybnosti o vině, nikoli že již samy musí prokazovat nevinu odsouzeného.¹⁷⁰

¹⁶⁶ Demander la révision d'une décision de justice (pénale ou civile) - Procès pénal. *Service-public.fr* [online]. 2023 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F36202/0?idFicheParent=F1381#0>.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Každý (nejen občan Francouzské republiky) má do *Journal Officiel* neomezený přístup. Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr/>.

¹⁶⁹ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 250.

¹⁷⁰ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 250 a násl.

4.5 Anglie a Wales

Téměř všechny trestní případy započínají u smírčích soudů (*magistrates' courts*), kde se řeší méně závažné trestné činy. Případy s vážnějšími trestnými činy jsou přeneseny ke korunnímu soudu (*The Crown Court*), kde je posuzují a rozhodují o nich soudci a porota. Korunní prokuratura (*The Crown Prosecution Service*) má pravomoc zastavit řízení nebo jeho postoupení do vazby, pokud se zdá, že odsouzení je nepravděpodobné s ohledem na dostupné důkazy, nebo pokud stíhání není v souladu s veřejným zájmem.¹⁷¹

U smírčích soudů zasedá jeden až tři soudci. Na korunním soudu je obvykle přítomen jeden soudce, a obvykle se také účastní porota. V případě, že obžalovaný přizná svou vinu k trestnému činu, soud musí svolat soudní jednání k získání důkazů o události. Na prvním soudním jednání soud shromažďuje informace o případu, stanovuje termín soudního jednání a vydává soudní příkazy (*directions*) týkající se přípravy případu na soudní jednání. Pokud obžalovaný nepřizná vinu, soudní jednání zahrnuje výslech svědků obžaloby a může zahrnovat také předložení písemných důkazů. Svědky obžaloby může vyslýchat obžalovaný nebo jeho advokát. Po vyslechnutí nebo přečtení důkazů obžaloby má obžalovaný příležitost vypovídat. Důkazní břemeno spočívá na straně obžaloby, která musí prokázat vinu obžalovaného. Po vyslechnutí nebo přečtení všech důkazů rozhodují soudci u smírčího soudu nebo porota u korunního soudu, zda obžaloba prokázala vinu obžalovaného. V případě potvrzení viny vynesou soudci u magistrátního soudu nebo soudce u korunního soudu meritorní rozsudek nad obžalovaným.¹⁷²

Anglický trestní proces pracuje v opravném systému s odvoláním ke korunnímu soudu, kdy obžalovaný má právo podat odvolání ke korunnímu soudu proti odsouzení nebo trestu vynesenu u magistrátního soudu. V rámci odvolání proti odsouzení má obžalovaný možnost absolvovat nové soudní řízení, které probíhá před soudcem korunního soudu a dvěma soudci. Ti mají pravomoc

¹⁷¹ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 228.

¹⁷² CRIMINAL PROCEDURE RULE COMMITTEE AND MINISTRY OF JUSTICE. Criminal Procedure Rules 2020 and Criminal Practice Directions 2023. *Gov.uk* [online]. 2020, 6 November 2023 [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/rules-and-practice-directions-2020>.

rozhodnout o trestu, který může být přísnější, mírnější nebo stejný jako ten původní.¹⁷³ Dále taktéž zmiňuje odvolání k Vrchnímu soudu (*High Court*), které může podat státní zástupce (*prosecutor*) nebo obžalovaný, pokud se domnívají, že smírčí soud nebo korunní soud udělal *error in iure*. Poslední instancí pro možnou nápravu právních chyb je Nejvyšší soud (*Supreme Court*).¹⁷⁴

V roce 1997 byla vytvořena Komise pro přezkum trestních věcí (*Criminal Cases Review Commission*), která má ve své pravomoci přezkoumávat rozsudky magistrátního a korunního soudu. Tato komise nemá pravomoc rozhodovat o výsledku dané trestní věci, ale za určitých podmínek může vrátit případ odvolacímu soudu. Komise musí zvážit, zda existuje „reálná možnost“, že by odsuzující rozhodnutí nebylo potvrzeno odvolacím soudem, pokud by mu byla věc postoupena. Má oprávnění vyžadovat spolupráci a dokumenty od veřejných orgánů a může požádat o provedení prověření okolností věci od jiného policejního orgánu než toho, který byl zapojen v původním řízení.¹⁷⁵

4.6 Kanada

Justiční omyly v trestním řízení ve většině západních (angloamerických) právních systémů jsou v posledních dvou dekáдах velmi skloňovaným termínem. Mezi významné faktory justičních omylů se řadí: omyl očitého svědka, falešné doznání, přílišné spoléhání na vězeňské informátory, chyby ve forenzní analýze a pochybení policie a státních zástupců.¹⁷⁶ V kontextu kanadské trestněprávní úpravy lze zmínit tzv. *conviction review process*, kdy má odsouzený po využití všech dostupných opravných prostředků možnost požádat federálního ministra spravedlnosti o přezkoumání rozsudku. Tento proces zahrnuje důkladné

¹⁷³ CRIMINAL PROCEDURE RULE COMMITTEE AND MINISTRY OF JUSTICE. Criminal Procedure Rules 2020 and Criminal Practice Directions 2023. *Gov.uk* [online]. 2020, 6 November 2023 [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/rules-and-practice-directions-2020>.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 232.

¹⁷⁶ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 117.

posouzení okolností původního odsouzení a představuje v podstatě poslední snahu o prokázání nevinu.¹⁷⁷

K historickému kontextu kanadské právní úpravy tohoto opravného prostředku velmi podobnému právě stížnosti pro porušení zákona lze uvést následující. Původním nástrojem k této pravomoci bylo královské právo milosti, které stále figuruje v kanadském trestním zákoníku a umožňuje udělování milosti. Historicky bylo toto právo využíváno ke korekci justičních chyb, ale v současné době tuto roli převzaly především trestní odvolací soudy. Právo odvolávat se v trestních věcech bylo zavedeno v roce 1923. Původně se jednalo o ministerský přezkum, který umožňoval ministru spravedlnosti nařídit nové soudní řízení a předložit případy nebo otázky odvolacímu soudu k posouzení. Od roku 1968 obsahoval kanadský trestní zákoník ustanovení, které stanovilo přezkum odsuzujících rozsudků, a to za účasti právníků jmenovaných ministerstvem spravedlnosti. V roce 1993 vznikla Skupina pro přezkum trestních rozsudků (*Criminal Conviction Review Group*), která je podřízena náměstkovi ministra spravedlnosti. Tato skupina právníků pracujících pro ministerstvo spravedlnosti přezkoumává odsouzení a předkládá ministrovi doporučení ohledně nápravných opatření.¹⁷⁸

Jakmile odsouzený vyčerpá všechny opravné prostředky lze požádat ministra spravedlnosti o přezkum jeho trestní věci. Další významnou podmínku je to, že podnět k přezkoumání musí být založen na nových a významných informacích, které mohou objasnit trestní věc odsouzeného. Ministerský přezkum je upraven v kanadském trestním zákoně, a to v článku 696.1.¹⁷⁹ Samotný přezkum probíhá ve čtyřech fázích:

- 1) Předběžné hodnocení – spočívá v předběžném posouzení žádosti odsouzeného právním expertem, který působí ve Skupině pro přezkum trestních rozsudků (dále jen „Skupina“) odpovědné náměstkovi ministra spravedlnosti. Pro další vyšetřování postačí,

¹⁷⁷ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 118.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 118.

¹⁷⁹ Srov. 696.1 Criminal Code (R.S.C., 1985, c. C-46). JUSTICE LAWS WEBSITE. Applications for Ministerial Review — Miscarriages of Justice. *Laws-lois.justice.gc.ca* [online]. 2024, 2024-02-06 [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/page-115.html#h-130266>.

pokud jednotlivec prokáže rozumný základ pro závěr o existenci justičního omylu.¹⁸⁰

- 2) Vyšetřování – v této fázi Skupina zkoumá prezentované skutečnosti na podporu nevinu odsouzeného, vyslýchá svědky, provádí důkazy a konzultuje s policejními orgány, státními zástupci a obhájci.¹⁸¹
- 3) Zpráva o vyšetřování – v této fázi je vyhotovena vyšetřovací zpráva, ke které se odsouzený může vyjádřit a která je předána ministru spravedlnosti.¹⁸²
- 4) Rozhodnutí ministra – ministr rozhoduje na základě zprávy, návrhu odsouzeného a právního stanoviska Skupiny. Pokud je přesvědčen, že pravděpodobně došlo k justičnímu omylu, může rozhodnout o novém řízení před soudem, nařídít nové projednání věci v případě nebezpečného nebo dlouhodobého pachatele nebo předložit věc odvolacímu soudu k posouzení, jako by se jednalo o odvolání odsouzeného.¹⁸³

Stejně tak jako v České republice je ministerský přezkum podrobován kritice, a to zejména z následujících důvodů. Kritici namítají, že ministerský přezkum je zdoluhavý proces a podání žádosti je obtížné. Ministerstvo spravedlnosti na toto oponuje tím, že délka procesu je ovlivněna důkladností přezkumu.¹⁸⁴ Další kritika je zaměřena na finanční nákladnost celého procesu, a to zejména kvůli rozsáhlosti dokumentace, která je potřeba k bezvadné žádosti o přezkum, nemluvě o právním zastoupení, kdy dle praxe většina právních zástupců při podávání stížnosti jsou klienti zastupováni *pro bono*.¹⁸⁵ Samotný proces přezkumu je neveřejný a dalo by se konstatovat, že je veden „za zavřenými

¹⁸⁰ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 119.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 119.

¹⁸² Tamtéž, s. 119.

¹⁸³ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 120.

¹⁸⁴ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 121.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 121.

dveřmi“.¹⁸⁶ Stejně tak jako v České republice je poukazováno na roli ministra spravedlnosti, který jakožto člen moci výkonné může ingerovat do moci soudní a současně může i nemusí na podkladě právních stanovisek Skupiny žádosti vyhovět či nikoli, a to bez ohledu na to, jestli k justičnímu omylu došlo či nikoli – opravný prostředek je tedy fakultativní povahy.¹⁸⁷ V kanadském právním systému je v trestněprocesní úpravě zakotven tzv. princip finality (v kontinentální právní kultuře lze připodobnit k zásadě *res iudicata*), který spočívá v tom, že odvolací (opravný) systém by neměl umožňovat „nekonečné“ projednávání stejných otázek.¹⁸⁸

4.6.1 Velká novelizace kanadské „stížnosti pro porušení zákona“

Roku 2002 byla provedena novelizace kanadského opravného prostředku (ministerského přezkumu). I přes kritiku (viz kapitola 4.6 poslední odstavec této práce) ministerský přezkum obstál a místo jeho zrušení došlo k transformaci do reformního modelu.¹⁸⁹ Došlo tak například k rozšíření kategorie trestných činů, které lze přezkoumat; oprávnění vyšetřovatelů předvolávat svědky, zajistit důkazy nebo například požadavek na to, aby ministr spravedlnosti každý rok předložil Parlamentu výroční zprávu týkající se ministerského přezkumu.¹⁹⁰

4.7 Shrnutí

Právní úpravy, které jsou předmětem zkoumání, momentálně neobsahují období tuzemského institutu stížnosti pro porušení zákona.

¹⁸⁶ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 123.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 123.

¹⁸⁸ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 124.

¹⁸⁹ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15], s. 127.

¹⁹⁰ Srov. článek 696.5 Criminal Code (R.S.C., 1985, c. C-46). JUSTICE LAWS WEBSITE. Applications for Ministerial Review — Miscarriages of Justice. *Laws-lois.justice.gc.ca* [online]. 2024, 2024-02-06 [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/page-115.html#h-130266>.

V případě kulturně blízkého slovenského právního systému byl tento institut regulován do konce roku 2005 téměř identicky jako v tuzemsku na základě převzaté právní úpravy trestního řádu z roku 1961, avšak nový trestní řád tento institut nepřevzal.

Právní systém Polska, rovněž kulturně blízký, obsahuje podobný institut tuzemské stížnosti pro porušení zákona. Mimořádná stížnost v Polsku může být iniciována výlučně orgánem exekutivy a míří na nápravu závažných porušení zákona. Tento institut rovněž umožňuje omezenou revizi skutkových otázek, což se přibližuje tuzemské stížnosti pro porušení zákona, která také přezkoumává skutkové otázky, pokud jsou důsledkem vadného právního posouzení nebo vadného postupu řízení.

Německý právní systém, který je rovněž kulturně blízký, nemá obdobu externí revize odsouzení v podobě samostatného institutu. Systém německé právní úpravy se k tomu přibližuje pouze v rámci kontroly státního zástupce a pravomocí podávat návrhy do doby právní moci odsouzení rozsudku, a dále pak skrze institut obnovy řízení, který je dostupný účastníkům trestního řízení za splnění určitých podmínek.

Podobně se i francouzská právní úprava v některých aspektech přibližuje tuzemskému systému. Francouzský systém, zasazený do kontinentální právní kultury s ovlivněním prvky angloamerické kultury, má také trojinstanční trestní proces s možností odvolání proti prvostupňovému rozhodnutí, a ve třetí instanci kasačního opravného prostředku, který se zaměřuje pouze na právní pochybení. V porovnání s německým systémem má francouzský institut obnovy řízení svá specifika, když individuální žádost nejprve přezkoumává komise složená ze zkušených trestních soudců, a statistická data naznačují selektivnost této komise v postupování případů ke Kasačnímu soudu pro rozhodnutí o obnově řízení.

Naopak angloamerické právní systémy, reflexivně reagující na četnost a systematickosti justičních omylů v trestních věcech, zahrnují specializované procedury a orgány pro případy možného porušení práva. Tyto systémy se obvykle spoléhají na expertní orgány, které mají široké pravomoci v prověřovací a přezkumné činnosti a mohou iniciovat obnovu řízení nebo opakování přezkumného řízení soudem. Je však důležité zdůraznit, že tyto právní systémy obvykle nepoužívají institut obnovy řízení nebo jiné mimořádné opravné

prostředky. Takže jedinou možností revize věci odsouzeného zůstává odvolací řízení.

5 Shrnutí a hodnocení

Celkově lze konstatovat, že tato práce poskytuje rozsáhlý pohled na stížnost pro porušení zákona jako na mimořádný opravný prostředek v trestním řádu. Historický vývoj tohoto institutu ilustruje dynamiku a adaptabilitu právního systému v reakci na proměny společnosti a narůstající nároky na spravedlnost v historickém kontextu doby.

Analýza aplikační praxe, s důrazem na situace týkající se tzv. covidových krádeží, poskytuje vhled do praktického využití tohoto institutu, který pomohl napravit nezákonná rozhodnutí uložená v době nouzového stavu. Nebýt tohoto mimořádného opravného prostředku, nebylo by možné spravedlivě napravit nezákonně uložené tresty. Z čísel jasně vyplývá, že se jednalo o stovky případů a úspěšnost stížnosti pro porušení zákona podaných ministrem spravedlnosti v souvislosti s touto problematikou byla u Nejvyššího soudu (nebýt dvou případů) skoro stoprocentní.

Vybraná judikatura Nejvyššího soudu, zkoumaná v rámci této práce, ukázala perspektivní interpretace a sjednocující judikaturu v souvislosti s nově zavedenými instituty trestního řádu. Díky soustavným novelizacím, které do trestního řádu přinášejí nové instituty, zajišťující harmonizaci s právem Evropské unie a vyhovující požadavkům (judikatuře) Evropského soudu pro lidská práva, se zpravidla stává, že instituty nově zavedené jsou v konkrétních případech v rozporu s instituty již fungujícími a dochází tak k nejasnostem až právní nejistotě. Je tedy na Nejvyšším soudu, aby v těchto případech vydával sjednocující stanoviska a nedocházelo tak k situacím, kdy orgány činné v trestním řízení nemohou řádně vykonávat své povinnosti a strany trestního řízení v plném rozsahu uplatňovat svá práva. Je samozřejmé, že zákon nemůže pojmout všechny individuální případy, které se v praxi mohou stát (nikdo netouží po trestních předpisech čítajících několik tisíc stran), proto jsem si vědom, že vždy bude potřeba právní autority, která díky své judikatuře bude nadána pravomocí formovat a reflektovat vývoj jakéhokoli institutu obsaženého v trestním řádu.

Při zkoumání navrhované rekodifikace trestního řádu byly identifikovány potenciální změny týkající se mimořádných opravných prostředků se zaměřením na stížnost pro porušení zákona, které jsou v návrhu přednášeny. Se samotnou

stížností pro porušení zákona se nepočítá, avšak ministr spravedlnosti Pavel Blažek se v této rovině proti návrhu ohradil, neboť i dle dostupné statistiky je zřejmé, že současný ministr je v podávání stížností pro porušení zákona (oproti jeho předchůdcům) velmi aktivní. I přes výše zmíněné je v současné době rekodifikace na „mrtvém bodu“, neboť v květnu roku 2023 byl dokončený návrh představen ústavněprávnímu výboru Senátu a Poslanecké sněmovny České republiky, který konstatoval, že se nejedná o původně zamýšlenou tzv. velkou reformu, tedy, že návrh není dostatečně reformní. Padla shoda na tom, že se bude pokračovat v postupné novelizaci stávajícího předpisu z roku 1961.¹⁹¹ Ve volebním programu SPOLU dáme Česko dohromady - Koaliční program pro volby do PS PČR 2021, se čtenář dozví, následující: „*Dotáhneme do konce odbornou debatu a předložíme ke schválení nové moderní procesní předpisy – občanský soudní řád a trestní řád, které jsou podmínkou zrychlení a zefektivnění řízení*“.¹⁹² K výše uvedenému lze jen stručně dodat citát od německého básníka Walthera von der Vogelweida: „*Mel in ore, verba lactis, fel in corde, fraus in factis*“.¹⁹³

Komparace stížnosti pro porušení zákona v jiných státech rozšiřuje perspektivu a umožňuje pochopení různých přístupů k ochraně práv a zajištění spravedlivého trestního řízení. Tato část práce nabízí inspiraci k zamyšlení o možných inovacích v českém trestním systému a zároveň zdůrazňuje význam mezinárodního srovnání v rámci vědního oboru trestního práva. V rámci komparace byly srovnávány jak státy z kontinentální právní úpravy, tak státy z angloamerického právního prostředí. V rámci zkoumaných právních řádů, se ukázalo, že Kanada, i s ohledem na naprosto jiný právní systém, je státem, který ve svém trestním procesu obsahuje (analogicky) nejpodobnější institut ke stížnosti pro porušení zákona. Stále zůstává otázkou, jak se tento institut v kanadském trestním řízení objevil (ještě před rokem 1923) a jaká je jeho historie (což ovšem přesahuje rámec této práce). Je však jasné, že tzv. *conviction review process*,

¹⁹¹ DIMUN, Petr. Poslanci a senátoři nechtějí nový trestní řád. Dávají přednost úpravám toho starého. *Ceska-justice.cz* [online]. 2023 [cit. 2024-03-03]; s. 50. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/05/poslanci-a-senatori-nechteji-novy-trestni-rad-davaji-prednost-upravam-toho-stareho/>. Odborná veřejnost tento postup označuje jako „salámovou metodu“.

¹⁹² ODS, KDU-ČSL, TOP 09. SPOLU dáme Česko dohromady - Koaliční program pro volby do PS PČR 2021. ODS, KDU-ČSL, TOP 09. *Ods.cz* [online]. 2021 [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/docs/programy/SPOLU-program.pdf>.

¹⁹³ Volně přeloženo: „*Na jazyku med, slova jako sníh, v srdci chová jed, klam je ve skutcích*“.

i přes kritiku z řad odborné veřejnosti v kanadském trestním řízení zůstal až do dnešních dnů a má své opodstatnění.

Celkově tedy tato práce nejen analyzuje a popisuje, ale také nabízí konkrétní příklady z praxe. Současně otevírá diskusi o budoucím směřování tohoto mimořádného opravného prostředku, který odbornou veřejnost rozděluje na dva tábory a i přes navrhovanou rekonstrukci trestního řádu se nakonec zdá, že stížnost pro porušení zákona bude v novém trestním procesu zachována. Konečná volba však bude náležet zákonodárci.

Závěr

Závěrem této práce bych rád vyjádřil několik myšlenek, které při psaní práce vznikly. Ač se někomu může zdát, že se jedná o jaksi kontroverzní mimořádný opravný prostředek v trestním řízení (např. kvůli tomu, že aktivně legitimován k jeho podání je pouze ministr spravedlnosti a tento institut není v rukou stran, je tedy nenárokovým), má dle mého názoru v současném trestním procesu stále své místo. Konstatování, že se jedná o reliktní institut, může, ale nemusí být výstižné. Právě jeho historie, která zasahuje až do 19. století, dosvědčuje, že tento institut je využíván, protože kdyby byl pro trestní řízení nepotřebný, už by byl mnohem dříve z trestního řádu vypuštěn. Úkolem zákonodárce je procesní řízení (v rámci možnosti) zjednodušovat, nikoli jej zatěžovat nesmyslnými instituty. V současném stavu, kdy je navrhováno vypuštění stížnosti pro porušení zákona z nového trestního řádu, považuji navrhovanou rekodifikaci v tomto ohledu za nešťastnou. Rekodifikace má v tomto směru nevyřešená až slepá místa, která by po stížnosti pro porušení zákona zůstala bez jakéhokoliv dostatečného nahrazení. Jak bylo v práci zanalyzováno, ani po rozšíření dovolacích důvodů a okruhu pro obnovu řízení není tento stav dle mého názoru dostačující. V případě nápravy těchto nevyřešených (či účelově neřešených) problémů a slepých míst by se dala otevřít diskuze k modifikaci či zrušení tohoto mimořádného opravného prostředku. Do té doby považuji snahy o její zrušení za předběžné a v případě jejího vypuštění z trestního řádu by mohlo docházet k porušení zásad trestního procesu i porušení práva na spravedlivý proces dle článku 36 Listiny základních práv a svobod.¹⁹⁴

V návaznosti na výše uvedené a komentáře, které zazněly v rámci diskusních seminářů týkající se rekodifikace trestního řádu,¹⁹⁵ bych si dovolil pár poznámek. S výrokem pana předsedy trestního kolegia Nejvyššího soudu Františka Púryho týkajícím se tzv. covidových krádeží tj., že stačilo, aby si obvinění hlídali svá práva (*vigilantibus iura scripta sunt*), by se dalo souhlasit, i když dle mého názoru nelze všechny případy související s covidovými

¹⁹⁴ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁵ Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu (online - živé vysílání) - 13.4.2023. Tematický okruh: Opravné prostředky. *Epravo.cz* [online]. 2023 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-13-4-2023-773.html?action=255f0cc4>.

krádežemi generalizovat a je potřeba každý případ posuzovat individuálně. Co se však týče výroků (jak předsedy trestního kolegia Nejvyššího soudu Františka Púryho, tak soudce Nejvyššího soudu Jiřího Říhy) směřujících k vypuštění stížnosti pro porušení zákona, tj. že se bude potřeba smířit s tím, že některá rozhodnutí, která budou nesprávná či dokonce nezákonná, nebudou moci být jakkoli napravena, považuji je za velice alarmující. Zastávám názor, který je podložen taktéž praxí a literaturou ze západních států a znám je pod příslovími jako: „*Je lepší, když unikne deset viníků, než aby trpěl jeden nevinný*“¹⁹⁶ či „*Lepší sto vinných na svobodě než jeden nevinný odsouzený*“.¹⁹⁷

V neposlední řadě bych rád doplnil již zmíněné téma v kapitole 3.1.3. *Argumentace pro ponechání stížnosti*, kdy jsem si dovilil nastínit názor ohledně centralizace rozhodování Nejvyšším soudem. Pokud by takováto úprava byla zákonodárcem schválena, nejsem si jistý, zda-li by bylo efektivní a ekonomicky hospodárnější odmítat (odhadem) stovky naprosto neopodstatněných dovolání v rámci rozšířených dovolacích důvodů, když je zde možnost, aby specializovaný tým odborníků ministra spravedlnosti připravil důkladně připravenou a oprávněnou stížnost pro porušení zákona, o které by Nejvyšší soud mohl rozhodovat a zbytečně se nezahloval velkým množstvím podání (dovolání), která by obvinění podávali místo stížnosti pro porušení zákona. S tímto názorem vysloveným Radkem Visingerem si dovoluji souhlasit.¹⁹⁸

¹⁹⁶ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15]; s. 183.

¹⁹⁷ HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15]; s. 250.

¹⁹⁸ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5, s. 410-411.

Seznam použitých zdrojů

Komentáře, monografie, sborníky, učebnice

- VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-805-5.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 9. 2023*. 7., aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2023. ISBN 978-80-7502-687-3.
- FENYK, Jaroslav; GRIVNA, Tomáš a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8.
- ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan a KUČHTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
- DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.
- ŠÁMAL, Pavel: *Opravné prostředky v trestním řízení – Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999, ISBN 80-717-9249-7.
- ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení: stížnost pro porušení zákona: obnova řízení*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7.
- MALÝ, Karel: *K historickému vývoji nápravy vadných rozhodnutí v našem právu*. In: Problémy dějin a teorie státu a práva. Praha: Univerzita Karlova, 1982.
- ŠOLLE, Václav: *Trestní soudnictví předbřeznové v českých zemích*. In: Sborník archivních prací archivu ministerstva vnitra. Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra, 12, č. 1/1962.

- MIŘIČKA, August. *Trestní právo procesní*. Publikací Všehrdu, č. 30. Praha: Spolek československých právníků „Všehrd“, 1932.
- STORCH, František: *Řízení trestní rakouské*. Díl. II., Praha: J. Otty 1896, reprintové vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2011.
- KALLAB, Jaroslav. *Učebnice trestního řízení: platného v Čechách a v zemi Moravskoslezské*. Knihovna čs. akademického spolku Právník v Brně, sv. 15. Brno: Čs. a. s. Právník, 1930.
- PRUŠÁK, Josef: *Československé řízení trestní platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Všehrd, 1921.
- *Rekodifikace trestního práva procesního: (aktuální problémy)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008. ISBN 978-80-87146-13-2.
- HUFF, CR, & KILLIAS, M (eds), *Wrongful Conviction : International Perspectives on Miscarriages of Justice*, Temple University Press, Philadelphia, 2008. Dostupné z: ProQuest Ebook Central. [citováno 2024-02-15].

Právní předpisy, důvodové zprávy a judikatura

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021, uveřejněný pod číslem 19/2021 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, ECLI:CZ:NS:2021:15.TDO.110.2021.1.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů.
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů.
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 240/2000 Sb., Zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) ve znění pozdějších předpisů.
- MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. *Důvodová zpráva k návrhu nového trestního řádu: Část šestá – opravné prostředky a řízení o nich* [disk]. Praha, 2022, 47 s.
- Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví ve znění k 31. 12. 1948.
- Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním ve znění k 18. 7. 1950.
- Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním ve znění k 23. 12. 1956.
- Zákon č. 38/1961 Sb., o místních lidových soudech ve znění k 31. 12. 1969.
- Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění k 1. 1. 1970.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění k 1. 7. 1990.
- Zákon č. 301/2005 Zb., trestný poriadok. Dostupné z: <https://www.slovlex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/301/#prilohy>.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 301/2005 Zb., trestný poriadok, s. 69 – 70. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/Download.aspx?DocID=188458>.
- Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 265/2001 Dz. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2001/265?zalozka=text>.
- Nález Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, publikovaný pod č. 424/2001 Sb. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-15-01>.
- Zákon č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění k 1. 1. 2012.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) ve znění k 31. 7. 2003.
- Zákon BGBI. I S. 1074, ber. S. 1319 ze dne 7. 4. 1987 Spolkové sbírky zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/BJNR006290950.html#BJNR006290950BJNG002702311>.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci ve znění pozdějších předpisů.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022, uveřejněné pod číslem 44/2022 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/7B8073ED5E90AC51C12588AF0019155C?openDocument&Highlight=0,null,dohoda,o,vin%C4%9B,a,trestu.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 3 Tz 17/2021, uveřejněné pod číslem 11/2022 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, ECLI:CZ:NS:2021:3.TZ.17.2021.1. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/90EBD2E74D0584CBC1258806001B7B80?openDocument&Highlight=0,null,odlo%C5%BEen%C3%AD,trestn%C3%ADho,st%C3%ADh%C3%A1n%C3%AD.

Odborné články

- LIPOVSKÝ, Milan: Sťažnosť pre porušenie zákona a konanie o nej – niekoľko poznámok. *Justičná revue*, 56, 2004, č. 6 – 7: Dostupné z: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/Staznost-pre-porusenie-zakona-a-konanie-o-nej-niekolko-poznamok.htm>
- ŠAMKO, Peter. Návrh na opětovné zavedení "Stížnosti pro porušení zákona" je porušením rovnosti stran. *Právne listy.sk* [online]. 10. 10. 2015. 5 [cit. 2024-02-10]. Dostupné z: <https://www.pravnelisty.sk/clanky/a407->

navrh-na-opatovne-zavedenie-staznosti-pre-porusenie-zakona-je-porusenim-rovnosti-stran.

- JASIŃSKI, Wojciech, Karolina KREMENS a Nina HOLVAST. The Right to Claim Innocence in Poland. *Erasmus Law Review* [online]. 10. 10. 2015. 2020, 13(4), 44-54 [cit. 2024-02-10]. ISSN 2210-2671. Dostupné z: doi:10.5553/ELR.000179.
- CIBULKA, Karel a Michal PTÁČEK. ORGANIZACE TRESTNÍHO SOUDNICTVÍ VE SPOLKOVÉ REPUBLICE NĚMECKO. *Trestněprávní revue* [online]. C. H. Beck, 2007, 2007(8), 7 [cit. 2024-02-10]. ISSN 1213-5313. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqg5pxi4s7hbpxgxzsge2q&groupIndex=1&rowIndex=0&refSource=search-facets#>.

Ostatní zdroje

- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Rekodifikace trestního práva procesního. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Justice.cz* [online]. 2022 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>.
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Rekodifikace trestního práva procesního. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Justice.cz* [online]. 2022 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>; Příloha: Aktuální verze návrhu nového trestního řádu.
- NEJVYŠŠÍ SOUD. Stížnost pro porušení zákona. NEJVYŠŠÍ SOUD. *Nsoud.cz* [online]. 2018 [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/0/1391C8571927FEB6C1257F1F003D1DEB?openDocument.
- Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu (online - živé vysílání) - 13.4.2023. Tematický okruh: Opravné prostředky. *Epravo.cz* [online]. 2023 [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem>

noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-13-4-2023-773.html?action=255f0cc4.

- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. K podnětům k podání stížnosti pro porušení zákona v souvislosti s uloženými tresty za vybrané trestné činy spáchané za nouzového stavu státu (pandemie COVID-19). MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Justice.cz* [online]. 2021 [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <https://justice.cz/documents/12681/715672/Obecn%C3%A9+stanovisko+SPZ+%28nouzov%C3%BD+stav%29.pdf/ddb830a0-1737-457e-8f07-26479a99de6c>.
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Archiv stížností pro porušení zákona a rozhodnutí o nich z let 2019 až 2023. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Justice.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/archiv-stiznosti-pro-porusovani-zakona-1.3>.
- NEJVYŠŠÍ SOUD. Rozšířený vyhledávací formulář. NEJVYŠŠÍ SOUD. *Nsoud.cz* [online]. 2024, 2018-2024 [cit. 2024-03-07]. Dostupné z: [https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/\\$\\$WebSearch1?SearchView&Query=%5Bspzn%5D%3DTz%20AND%20\(%5Bheslo%5D%3D%22Nouzov%C3%BD%20stav%22\)%20AND%20%5Bkolegium%5D%3D2&SearchMax=1000&SearchOrder=4&Start=0&Count=50&pohled=1](https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/$$WebSearch1?SearchView&Query=%5Bspzn%5D%3DTz%20AND%20(%5Bheslo%5D%3D%22Nouzov%C3%BD%20stav%22)%20AND%20%5Bkolegium%5D%3D2&SearchMax=1000&SearchOrder=4&Start=0&Count=50&pohled=1).
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. STÍŽNOSTI PRO PORUŠENÍ ZÁKONA. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Justice.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/stiznosti-pro-poruseni-zakona>.
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. NOUZOVÝ STAV. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Mvcr.cz* [online]. 2020 [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/zpravodajstvi-nouzovy-stav.aspx>.
- DRÁPAL, Jakub a Libor DUŠEK. LEGAL DATA HUB. Tresty za nouzového stavu: nedořešený problém. LEGAL DATA HUB. *Prf.cuni.cz* [online]. 2021 [cit. 2024-02-26]. Dostupné z:

https://www.prf.cuni.cz/sites/default/files/uploads/files/LDH2021-1-Tresty-za-nouzoveho-stavu-nedoreseny-problem_1.pdf.

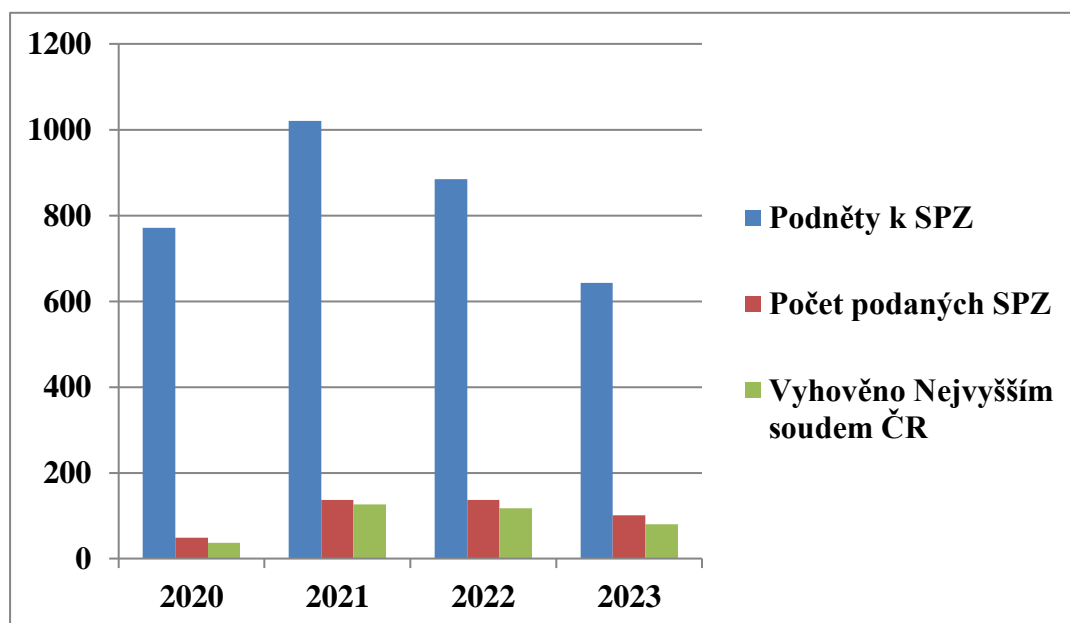
- Kovářová přerušila výkon trestu mužům, kteří ukradli desítky milionů. *Ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 2010 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/kovarova-prerusila-vykon-trestu-muzum-kteri-ukradli-desitky-milionu-206395>.
- Kovářová podala stížnost ve prospěch zlodějí, Pospíšil ji stáhnul. *Ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 2010 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/kovarova-podala-stiznost-ve-prospech-zlodeju-pospisl-ji-stahnul-210359>.
- Vnitrostátní soudy a nesoudní subjekty. *E-justice.europa.eu* [online]. 2021, 17/12/2021 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/176/CS/national_courts_and_other_nonjudicial_bodies?GERMANY&member=1.
- Demander la révision d'une décision de justice (pénale ou civile) - Procès pénal. *Service-public.fr* [online]. 2023 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F36202/0?idFicheParent=F1381#0>.
- CRIMINAL PROCEDURE RULE COMMITTEE AND MINISTRY OF JUSTICE. Criminal Procedure Rules 2020 and Criminal Practice Directions 2023. *Gov.uk* [online]. 2020, 6 November 2023 [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/rules-and-practice-directions-2020>.
- JUSTICE LAWS WEBSITE. Applications for Ministerial Review — Miscarriages of Justice. *Laws-lois.justice.gc.ca* [online]. 2024, 2024-02-06 [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/page-115.html#h-130266>.
- PAMĚŤ NÁRODA. JUDr. Lubomír Müller. PAMĚŤ NÁRODA. *Pametnaroda.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/muller-lubomir-20160205-0>.
- GOLIS, Ondřej. ČESKÝ ROZHLAS. Advokát zastupuje mrtvé v desítky let starých kauzách. Chce je očistit od komunistické perzekuce. ČESKÝ ROZHLAS. *Irozhlas.cz* [online]. 2017 [cit. 2024-02-29]. Dostupné z:

https://www.irozhlaz.cz/zivotni-styl/spolecnost/advokat-zastupuje-mrtve-v-desitky-let-starych-kauzach-chce-je-ocistit-od_1707300600_ogo.

- DIMUN, Petr. Poslanci a senátoři nechtějí nový trestní řád. Dávají přednost úpravám toho starého. *Ceska-justice.cz* [online]. 2023 [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/05/poslanci-a-senatori-nechteji-novy-trestni-rad-davaji-prednost-upravam-toho-stareho/>.
- ODS, KDU-ČSL, TOP 09. SPOLU dáme Česko dohromady - Koaliční program pro volby do PS PČR 2021. ODS, KDU-ČSL, TOP 09. *Ods.cz* [online]. 2021 [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/docs/programy/SPOLU-program.pdf>.
- NEJVYŠŠÍ SOUD. O Nejvyšším soudu. NEJVYŠŠÍ SOUD. *Nsoud.cz* [online]. 2018 [cit. 2024-03-06]. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/Edit/ONejvyssimsoudu~Obecnoinformace?Open&area=O%20Nejvy%C5%A1%C5%A1%C3%ADm%20soudu&grp=Obecn%C3%A9%20informace&lng=.
- NEJVYŠŠÍ SOUD. Rozšířený vyhledávací formulář. NEJVYŠŠÍ SOUD. *Nsoud.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: [https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/\\$\\$WebSearch1?SearchView&Query=%5Bspzn2%5D%3DTz%20AND%20%5Bdatum_predani_na_web%5D%3E%3D26%2F06%2F2023%20AND%20%5Bdatum_rozhodnuti%5D%3E%3D26%2F06%2F2023%20AND%20\(%5BARozhodnutiRT%5D%3D\(nouzov%C3%BD\)\)&SearchMax=1000&SearchOrder=4&Start=0&Count=50&pohled=1](https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/$$WebSearch1?SearchView&Query=%5Bspzn2%5D%3DTz%20AND%20%5Bdatum_predani_na_web%5D%3E%3D26%2F06%2F2023%20AND%20%5Bdatum_rozhodnuti%5D%3E%3D26%2F06%2F2023%20AND%20(%5BARozhodnutiRT%5D%3D(nouzov%C3%BD))&SearchMax=1000&SearchOrder=4&Start=0&Count=50&pohled=1).

Seznam příloh

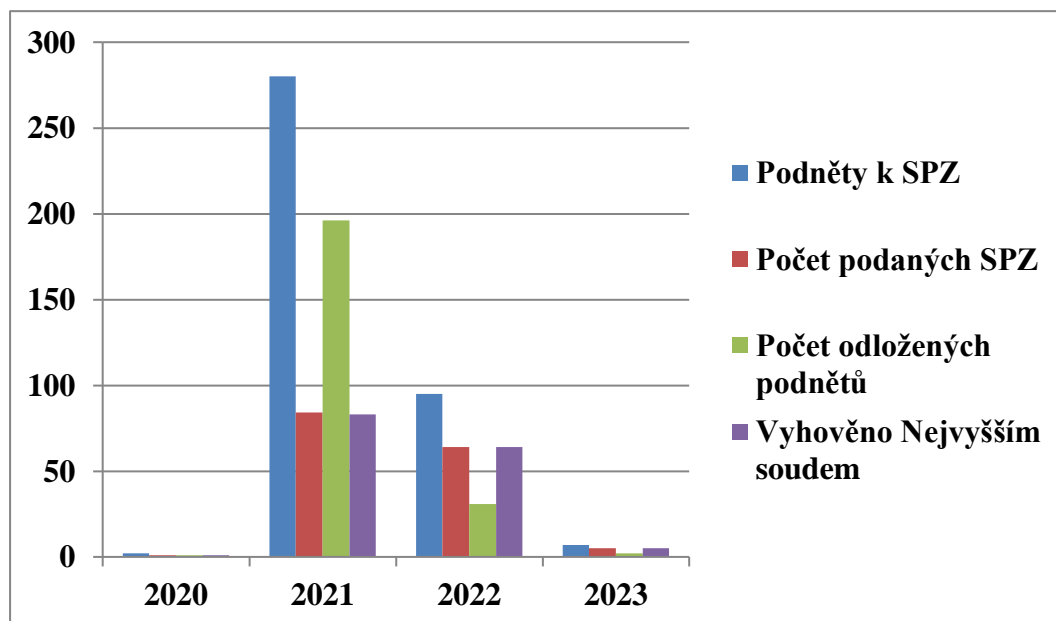
Graf č. 1

Rok	Podněty k SPZ	Počet podaných SPZ	Vyhověno Nejvyšším soudem ČR
2020	771	49	37
2021	1020	136	126
2022	885	136	118
2023	642	101	80

Data pochází z webu Ministerstva spravedlnosti České republiky. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. STÍŽNOSTI PRO PORUŠENÍ ZÁKONA. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Justice.cz [online]. 2024 [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/stiznosti-pro-poruseni-zakona>.

Graf č. 2

Rok	Podněty k SPZ	Počet podaných SPZ	Počet odložených podnětů	Vyhověno Nejvyšším soudem
2020	2	1	1	1
2021	280	84	196	83
2022	95	64	31	64
2023	7	5	2	5

Data pochází z webu Ministerstva spravedlnosti České republiky a Nejvyššího soudu. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Archiv stížností pro porušení zákona a rozhodnutí o nich z let 2019 až 2023. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Justice.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/archiv-stiznosti-pro-poruvani-zakona-1.3.>; NEJVYŠŠÍ SOUD. Rozšířený vyhledávací formulář. NEJVYŠŠÍ SOUD. *Nsoud.cz* [online]. 2024, 2018-2024 [cit. 2024-03-07]. Dostupné z: [https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/\\$\\$WebSearch1?SearchView&Query=%5Bspzn2%5D%3DTz%20AND%20\(%5Bheslo%5D%3D%22Nouzov%20stav%22\)%20AND%20%5Bkolegium%5D%3D2&SearchMax=1000&SearchOrder=4&Start=0&Count=50&pohled=1](https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/$$WebSearch1?SearchView&Query=%5Bspzn2%5D%3DTz%20AND%20(%5Bheslo%5D%3D%22Nouzov%20stav%22)%20AND%20%5Bkolegium%5D%3D2&SearchMax=1000&SearchOrder=4&Start=0&Count=50&pohled=1).

Resumé

A complaint against violation of law as one of the extraordinary remedies enables the correction of errors and incorrect decisions of law enforcement authorities. Complaint against a violation of law plays an important role in the detection and correction of possible errors and incorrect procedures of the criminal proceedings. This thesis is devoted to a detailed analysis of this extraordinary remedy.

In addition, a more in-depth perspective is provided through an examination of the Supreme Court's case law, which deserves attention as it reflects the changes in society and the current challenges concerning criminal law, particularly as regards amendments to the Code of Criminal Procedure. In this thesis, I focus on the issue of the courts' decision-making in the context of the declared state of emergency related to the COVID-19 disease. Indeed, the use of a complaint against a violation of law served as the only possible remedy to correct illegal decisions.

The final chapters of the thesis are devoted to a comparison of the complaint for breach of law in other countries, not only from the perspective of continental legislation, but also within the Anglo-American legal system.

The thesis traces the development of the complaint against violation of law as an extraordinary remedy, its legal characteristics and evaluation of its current applicability in application practice; it also analyses its impact in the light of the new recodification of the Criminal Procedure Code, which does not provide for a complaint against a violation of law, and it also makes a comprehensive comparison with other countries. The thesis analyses the positives and negatives of this institution, which I collected during the discussion seminars on the recodification of the Criminal Procedure Code.